

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok/
niva_bielastok@poczta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 32 (2413) Год XLVII

Беласток 11 жніўня 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Дні Кляшчэляў

Уладзімір СІДАРУК

Сёлетнія Дні Кляшчэляў, якія адзначаліся 20-21 ліпеня, праходзілі на тыдзень раней чым у мінулым годзе і аказаліся сціплейшымі. Вось што сказаў бурмістр горада Аляксандар Сяліцкі: „На 14 верасня рыхтуеца большае мерапрыемства — адкрыццё Рэпчыцка-га вадасховіща. Спалучыща яно з ваяводскім святкаваннем 140-годдзя сельскагаспадарчых гурткоў. Міністр Яраслаў Калиноўскі ўдастоіць нас сваёй прысутнасцю. Таму абмежавалі мы фінансавыя сродкі на святкаванне Дзён горада”.

У суботу 20 ліпеня надвор’е не паспрыяла. Пацягвала холадам і імжэй дожджык. Спаборніцтва па плаванні на купальнym басейне адтэрмінавалася. Сабраная публіка задаволілася відовішчам, якое арганізаваў асяродак культуры. Было гэта „плаванне на абычым”. Чарамшук Віктар Шатыловіч зрабіў адмысловы водны ровар і дазволіў на ім гуляць жадаючым. Ахвотных пакарысташца роварам было многа. Адзін дзядуля прапанаваў нават 10 зл., каб толькі пакатацца.

Члены Таварыства сяброў Кляшчэлеўскай зямлі і жыхары мястэчка сустрэліся ў сядзібе мясцовага лесніка і заадно скульптара Яраслава Смыка, каб паглядзець ягоную галерэю, а затым перайшлі ў „Карчму ў Валентага” на банкет, які арганізаваўся за кошт удзельнікаў. Аматары танца змаглі пагуляць на дыскатэцы пры купальнym басейне.

21 ліпеня імпрэза пачалася ў 14 гадзін з футбольнага турніру, а ў 15 гадзін з мясцовым асяродкам культуры была адкрыта выстаўка вышываных абразоў. У той жа час праводзілася таксама прэзентацыя кнігі „Monografia Kleszczel” аўтарства Мікалая Рошчанкі. Выданне карысталася зразумелым засіканлем, паколькі адлюстравана ў ім гісторыя горада і грамадскасці ад моманту надання Кляшчэлям гарадскіх правоў па сучаснасці.

Асноўнай часткай святкавання быў беларускі народны фэст арганізаваны Беларускім таварыствам, Гарадской управай і мясцовым цэнтрам культуры. У мерапрыемстве ўдзельнічалі пасол Сейма Аляксандар Чуж, старшыня Рады павета Вольга Рыгаровіч, віцэ-консул РБ Ігар Сякрэта, паэт Віктар Швед, камендант Павятовай камендатуры ПСП Яраслаў Трафімчык і войты суседніх гмін: Дубіцкай — Анатоль Паўлоўскі і Арлянскай — Ян Добаш.

Пасля афіцыйнага прывітання гасцей і публікі бурмістрам Аляксандрам Сяліцкім, пачалася мастацкая частка. Выступілі гурты: „Ас”, „Прымакі”, ансамбль песні і танца „Стрэчанне” з Бе-

[працяг ↗ 2]

Каб прадаць збожжа, гаспадары чакаюць па некалькі дзён

Начлег на дарозе

Аляксей МАРОЗ

Уязджаю ў Бельск-Падляшскі, паварочваю ў напрамку Кляшчэляў і адразу бачу чаргу трактароў з прычэпамі загружанымі збожжам. Каля адной

прычэпы мужчыны мяняюць кола.

— Каля двух кіламетраў выстраілася чарга, разам недзе каля 160 трактароў. Можа да суботы прададам (размаўляю у чацвер — А. М.), — кажа ананімны жыхар Гайнаўкі, які гаспадарыць у Локніцы.

— У суботу, то мы ў выямы будзем, а можа ў панядзелак нашая чарга дойдзе, — папраўляе Ян Тамчук з Махнатага, які прыехаў з дачкою.

— „Я — мужык беларус” пісаў Якуб Колас, а зараз мы ні мужыкі, ні беларусы. Калісі мужык мог прыйсці з бічом ва ўстанову і разагнаць чыноўнікаў, а зараз не зважаюць на гаспадара. І нельга прызнавацца, што беларус, бо могуць выгнаць, — гаворыць мужчына родам з Локніцы. — Я, прайда, сваёй мовы не выракаюся і дзеци мае гаворатць на ёй, але зараз па-рознаму бывае.

— Завозяць збожжа з Еўрасаюза, а сваё мала купляюць. Калісі прадавалі мы па сорак-пяцьдзесят свіней, бульбу, збожжа і ўсё куплялі, а зараз хто на гаспадара глядзіць, — гаворыць Ян Тамчук.

Далей спатыкаю жыхароў Чыжоўскай гміны, якія прыехалі пасля поўначы.

— Так паволі пад’яджаем, што не ведаю, ці ў суботу прададам. То каля вагі нікога няма, то каля камп’ютэра паволі працуець, — кажа старэйшы мужчына.

— Учора было тэлебачанне, то пачалі працуваць з паскарэннем, — дабаўляе Ян Анішчук з Курашава. — Ніхто з гарадскага магістрата і з павятовых улад не прыедзе, каб пабачыць як тут стаяць трактары з прычэпамі. Два дні трэба ста-

яць, то павінны нейкія мабільныя туалеты паставіць, а ці ж нам толькі за кусцікі хадзіць. Паліцыянты павінны кіраўцаў рухам, каб не было праблемаў з праездамі на вузкай дарозе.

Калі размаўляем, чуеца піск шынаў. Затрымалася вялікая машина. Збоку ляжыць дзядуля з веласіпедам. Калі ўстае, заўважаем закрываўлены твар. Вадзіцель выходзіць з машины і пытае ці выклікаць хуткую дапамогу, але дзядуля адмаўляеца і ад’яджае. Хутка прыяджае паліцэйская машина і паліцыянты разглядаюць ход здарэння.

— Стаяў адзін чалавек два дні і паехаў дадому са збожжам, бо не падыходзіла да продажу. А не хочуць збожжа правяраць раней ці яно ім падыходзіць, — гаворыць Ян Яканюк з Лянева. — Зараз малы прыбытак з прадукцыі збожжа. Калі паліцыць, што з гектара засенага жытам можна ўзяць недзе каля 1 200 злотых, то трэба аддаць на яго прадукцыю каля 900 злотых. А пры гэтым вясковыя людзі не лічаць коштадары сваёй працы.

За тону пшаніцы плацяць у Бельску па 440 злотых і належыцца яшчэ 110 злотых даплаты з дзяржаўнага бюджету, а за тону жытам можна атрымаць 325 злотых і 75 злотых даплаты. Але заплацяць толькі тады, калі вільготнасць збожжа не перавышае 14,5% і знаходзіцца ў ім згодная з нормамі колькасць бялку. У іншым выпадку плацяць або адсылаюць дамоў.

На даязной дарозе да элеватораў многа людзей. Чакаюць у чарзе ўжо два дні. На нябрытых тварах відаць стомленасць, вочы ў некаторых апухлі. Сяляне самі пачынаюць расказваць пра сваё гора. Спачатку крытыкуюць былога презідэнта Леха Валэнсу, што спрычыніўся да развалу сацыялістыч-

[працяг ↗ 3]

Нядзельныя канцэрты ↗ 3

Увагу публікі прыцягніў тэнар Міхал Скепка, ураджэнец Пасекаў каля Семяноўкі, саліст оперных тэатраў у Варшаве і Лодзі. Наш зямляк здабыў заўгяды медаль на Міжнародным конкурсе салісту ў Італіі і больш за дзесяць гадоў з’яўляецца салістам музычных тэатраў у Нямеччыне.

Украінцы ў Беластоку ↗ 4

Украінцы ў Бельску ці Беластоку не з’явіліся ў восьмідзесятых гады мінулага стагоддзя, як здаецца некаторым беларускім дзеячам, але нямецкі і польскі вучоныя іх прысутнасць на гэтай тэрыторыі заўважылі ўжо падчас першай светскай вайны і ў трыццатых гады.

Цяжэй для слабайшых вучняў ↗ 5

Новы спосаб набору ў ліцэі добры для найлепшых вучняў, якія маглі спакойна выбіраць сабе школу. Аднак, ускладняе ён жыццё слабайшым вучням, якія спачатку не былі прыняты ў ніводную школу. Былі яны разгублены і не ведалі куды ім падацца.

О то-то фэст! ↗ 8

Кожны знайшоў штосьці сабе. Меламаны цікавіліся магнітафоннымі касетамі і кампакт-дыскамі папулярных калектываў, іншыя аглядалі выданні Віктара Шведа, а аматары піва скрыліся ў цяньку каляровых парасонаў і смакавалі гэты напой. У клубе можна было паглядзець выстаўку...

Музыкі з Гайнаўскага белліцэя ↗ 9

У Гайнаўцы група падлёткаў стварыла музычны калектыв, у складзе якога маём гітары, арганы, два акардэоны і акустычны барабан. Два з іх ліку: Дарашуш Астапкевіч (бас-гітара) і Радаслаў Верамчук (вакал, акардэон) вучачца ў Гайнаўскім белліцэі, трэці, наймалодшы, Данель Сакоўскі — у белгімнаўзі. Чацверты, Раман Цыбулін з Кляшчэляў, вучыцца ў Бельскім будаўнічым тэхнікуме. Пазнаёмліўся яны ў час...

Узбіванне пены ↗ 11

Радная Гражына Дымінская пай-фармавала, што 28 чэрвеня ў час Агульнага сходу дэлегатаў Гайнаўскага жыллёвага кааператыва яго старшыня Уладзімір Данілюк заявіў, што ў час сесій Рады горада Гайнаўкі б’юць пену — інакш, нясуць лухту, пустасловіць. Пропанавала яна патрабаваць ад Уладзіміра Данілюка перапросіць за публічную знявагу радных.

Беларусь — беларусы

Ансамбль песні і танца „Стрэчанне”.

Дні Кляшчэляў

[1 ♂ працяг] ларусі, „Каласкі”, „Rewers”, „Tursa”, „Andreans Band”, як і фальклорныя калектывы з Кляшчэляў, Дашоў і Дабрыніцы. Публіка не падвяла. Пляцоўка побач купальнага басейна была бітком набітая. Было на што паглядзець ды

і надвор’е паспрыяла. Весела і культурна правялі час жыхары Кляшчэляў у час сёлетніх святкаванняў Дзён горада. Мерапрыемства закончылася паказам феерверкаў.

Уладзімір СІДАРУК
Фота аўтара

Што будзе з „Нашай Свабодай”?

Як ужо паведамлялася, днімі старшыня Камітэта дзяржаўнага кантролю Анатоль Тозік звярнуўся ў суд з іскам да газеты „Наша Свабода” і яе аўтара Міхаіла Падаляка. Ён хоча спагнаць з рэдакцыі 200 мільёнаў рублёў, а з журналіста 15 мільёнаў (гэта больш за 8 тысяч амерыканскіх долараў). Спагнаць за тое, што, на яго погляд, газета абразала гонар, годнасць і дзелавую рэпутацыю кіраўніка дзяржавы, надрукаваўши артыкул „Конфідэнціяльна”.

На думку галоўнага рэдактара газеты „Наша Свабода” Паўла Жука, які ўчора правёў прэс-канферэнцыю, „уражвае хуткасць разгляду справы: 26 ліпеня Тозік падаў іск, 31-га судовыя выканаўцы апісалі маёмасць газеты, а на 2 жніўня назначана судовае пасяджэнне. На падобныя справы звычайна адводзіцца прыкладна два месяцы”.

Справу „Нашай Свабоды” вядзе А. Савіч, той самы суддзя, які ў 1999 годзе задаволіў іск Шэймана да газеты „Навіны”. Такім чынам, можна меркаваць, што газету Паўла Жука намагаўца закрыць у чацвёрты раз.

Выклікае здзіўленне і такі факт. Калі зыходзіць з лічбаў А. Тозіка, то гонар, годнасць і дзелавая рэпутацыя А. Лукашэнкі каштуюць болей, чым ста тысяч долараў. А ведаеце, колькі дзяржава заплаціла сем’ям тых, хто загінуў у пераходзе станцыі метро „Няміга”? Грошай не хапіла нават на пахаванне, не кажучы ўжо пра набыццё помнікаў. Калі грамадскасць звярнулася ў суд з іскам аб выдачы сем’ям прыкладана па 55 тысяч долараў, суд адхіліў такую просьбу.

Алесь РАЕНКА
„Народная Воля”, № 151
ад 02.08.2002 г.

Напад на журналіста

Ужо некалькі дзён праходзіць курс лячэння магілёўскі карэспандэнт беларускай рэдакцыі радыё „Свабода”, сябра Беларускага Хельсінскага камітэта Аляксандр Сердзюкоў. Невядомыя жорстка пабілі яго, калі апоўначыў адзін з ліпенскіх вечароў, ён вяртаўся дадому. Скінуўшы Аляксандра з жалезнай лесвіцы, на працягу дзесяці хвілін жорстка білі яго драўлянымі палкамі. Карэспандэнта даставілі ў бальніцу з пераламанымі пальцамі на левай руцэ, разбітым плячом, сатрасенем моз-

га і шматлікімі ранамі на галаве. У яго забралі не толькі гроши і рэчы, але і дакументы, пасведчанне і нататнік з сotнімі тэлефонаў, крыніцамі інфармацыі.

Як сцвярджает сам Аляксандр, невядомыя нічога не патрабавалі і не размаўлялі, праста білі. Па гэтым факце ўзбуджана крыміналная справа. На месцы здарэння супрацоўнікі міліцыі знайшлі палку са слядамі крыві Аляксандра. Аднак следства па гарачых слідах вынікаў пакуль не прынесла.

Ян АБАДОЎСКИ

У бой па збожжа

Другая палова лета ў большасці краін свету характарызуецца зацішшам у палітычным жыцці. Парламентары сыходзяць на канікулы, адпачываюць на сусветна вядомых курортах, а палітычна апазіцыя, гэта значыць тая, хто хоча пашырыць сваю колькасць у гэтых самых парламентах запавольваюць сваё памкненне да дэпутацкіх месцаў.

У той жа час у Беларусі адбываюцца дзеянні, якія інакш як востра палітычнымі не назавеш. Адбываецца барага за эканамічную бяспеку краіны ці іншымі словамі — бітва за ўраджай. Для сярэдняга єўрапейца гэтае слова злучэнне, магчыма, мала што значыць, бо адразу паўстае пытанне: а навошта за ўраджай біцца? На жаль, менавіта вялікага змагання патрабуе звычайнай ў астатнім свеце справа ад тых, хто заняты на ўборцы збожжа. Калі, напрыклад, вы сельскі камбайнэр ці механізатор, якому на працягу паловы года не плацяць заробленыя гроши, велічыня якіх адна з самых меншых у краіне, то асаблівай спрытнасці да даручанай справы вы, хутчэй за ўсё, не праявіце. А калі да гэтага чынніка дадаць і тое, што ваш „жалезны конь” ужо прайшоў праз дзесятак „рэанімацый” і вы мусіце штораз спыняцца, каб нешта падрамантаваць ці прачысціць, то замест вяслай песні аб хлебе і жніве з вашых вуснаў будзе чуцца толькі нецензурная лаянка на ўсіх і ўсё.

Зразумела, арганізацыя справы селяніна ў большасці залежыць ад яго самога. Але гэта тады, калі ён адчувае сябе гаспадаром на той зямлі, якая яго корміць. Калі ж згадаць беларускую гісторыю недалёкага савецкага часу, то адразу ўспамінаюцца вялікія намаганні камуністычнай улады па стварэнні з сялян „рабочага класа на сляле”, які адразніваецца ад свайго гарадскога сабрата толькі тым, што адпрацоўвае патрэбныя 8 гадзін не каля станка, а на полі. У рэшце такія памкненні выліліся ў адчужэнне селяніна ад зямлі і, што самае страшэннае, нежаданне на ёй працаўца. У такіх варунках не застаецца ні-

чога, каб рознымі камандна-адміністрацыйнымі метадамі прымушаць рабіць сялян тое, што яны рабілі спрадвеку. Канешне, гэта глупства, але што застаецца, калі не хочаш, каб на вёсцы быў сапраўдны ўласнік, які сам ведае калі і колькі трэба сеяць і збіраць?

Савецкі час адышоў у гісторыю, але сённяшня беларускія ўлады робяць усё, каб рэанімаваць яго. Штогод прэзідэнт Лукашэнка праводзіц усебеларускія селектарныя нарады з кіраўніцтвам абласцей і раёнаў, раздаючы парады і славесныя аплявухі мясцовым начальнікам, патрабуючы ад іх сабраць ураджай. Сёлета ён абвясціў „надзвычайнае становішча на палях”, сэнс якога ў „мабілізацыі ўсіх сіл і рэсурсаў на жніво, працу ў выхадныя, прыцягненне на ўборку гараджан”. Адпаведна, як на вайне, створаны адмысловы штаб уборачнай кампаніі, у які, між іншым, уключаны кіраўнік Нацыянальнага банка, старшыня Федэрацыі прафсаюзаў, генеральны пракурор. Сам Аляксандр Лукашэнка кантралюе жніво, аблітаючы Беларусь на верталёце.

Усё гэта было б смешна, калі б не было журботна. У XXI стагоддзе Беларусь уступіла з парадкамі пайвекавой даўніны. Зноў ставяцца задачы матэрыяльна незацікаўленым жыхарам вёскі па зборы і захаванні ўраджая. Сёлета, дарэчы, яны мусіць сабраць 6 млн. тон збожжа. Лічба ўжо многія гады недасяжная для беларускай сельскай гаспадаркі. Па сведчаннях навукоўцаў, застанецца яна недасягальна і ў гэтым годзе. Што ж казаць пра эканамічную бяспеку, то Беларусь усё роўна вымушана купляць большасць харчовага зерня за мяжой, бо на яе тэрыторыі высіпвае ў асноўным фуражнае. А колькасць жывёлы штогод скарачаецца.

Суму дадае і тое, што зноў за агрэхі вышэйшай улады прыйдзецца расплачвацца людзям на вёсцы, кажучы па-сталинску — сабатажнікам, а па-лукашэнкаўску — злодзеям і прайдзісветам. Бо каму ж яшчэ быць вінаватым „стрэлачнікам”?

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Сейм аб адносінах да Беларусі

2 ліпеня г.г. Камісія замежных спраў Сейма вызначыла сваю пазицію адносна напрамкаў палітыкі Польшчы ў адносінах да Беларусі. Камісія признала, што „новая міжнародная сітуацыя і традыцыйныя сувязі паміж палікамі і беларусамі схіляюць да паступовага пашырэння дыяпазону палітычнага дыялога з беларускім ўладамі. Польша сапраўды зацікаўлена замацаваннем незалежнасці Беларусі, устанаўліваннем прыязных і плённых адносін нашых дзяржаў (...), захаваннем правоў польской меншасці і шанаваннем правоў чалавека ў Беларусі”.

Парламентары бачаць неабходнасць пашырэння гаспадарчага, фінансава-банкаўскага і ваеннага супрацоўніцтва, а таксама садзейння ў галіне транспорту, будаўніцтва, аховы мяжы, адукацыі і культуры паміж абедзвюмама краінамі.

На думку Камісіі замежных спраў, утрымліванне ў Беларусі недэмакратичных уладных структур пагражае миру і стабільнасці ў Цэнтральнай

і Усходняй Еўропе. Парламентары многа ўвагі адвялі правам чалавека ў Беларусі. Камісія лічыць, што польская замежная палітыка павінна салідарна падтрымоўваць высілкі міжнароднай супольнасці з мэтай вяртання ў Беларусь дэмакратычнага кіравання, якое будзе прытрымоўвацца права на належную ўсім грамадзянам свободу.

Паслы заяўлі, што яны павінны выступаць супраць рэпрэсій і дыскрымінацый палітычнай апазіцыі, грамадскіх арганізацый і незалежных сродкаў масавай інфармацыі. Асабліва значэнне парламентары прыдаюць высвяленню лёсай загінуўшых палітыкаў, журналистаў і грамадскіх дзеячаў, а таксама фактаў, якія сведчаць аб арганізаваным насиллі здзеянственным або дапушчаным уладамі. Польскія паслы выказалі жаданне, каб Беларусь пасля выканання неабходных крытэрыяў, вярнулася на форум міжнароднага супрацоўніцтва, у рамках такіх інстытутаў як Савет Еўропы, АБСЕ і WTO.

Паводле ПАП

У гэтай школе будзе раенскі дом сацыяльнай дапамогі.

Разам з адукацыйным настроем і спёкі гледачам час мінаў хутка.

Ідylія ў Райску

Бельская Асацыяція людзей добрай волі „Рай” запрасіла ў нядзельню 14 ліпеня на фестываль Райска і навакольных вёсак. Прыбыло некалькі соценій не толькі сялян — якраз на раенскім могільніку адбывалася пасля Пяціценкі асвячэнне магіл, і дарога ў Райск ад могільніка кіпела ад гасцей-сваякоў і машын, на якіх яны прыехалі наведаць блізкіх. Прываблівала цікавая праграма мерапрыемства, ад якога не адсташыў жар з бясхмарнага неба. На пляцы за былогай школай ад поўдня было шумналюдна і весела. А школьныя за-

лы, падзеленыя ўжо ў большасці на пакой, свяціліся навізною і свежасцю. Асацыяція рыхтуе тут дом сацыяльнай дапамогі.

— Мы сарганізавалі другую „Ідylію ў Райску”, каб паказаць тутэйшым, што дзейнічаем і што разам можам здзейсніць больш для развіцця гэтае вёскі, — сказала старшыня асацыяціі Альжбета Шэшкі.

— Уся вёска дапамагае ў рамонце, — тлумачыў раенскі солтыс Аляксандр Цішук, таксама ўрачыста ўзнагароджаны за дабрачынную дзеянасць. — Ве-

даем, што такі дом прыдасца нашым жыхарам.

У мінулым годзе разам з Асацыяціяй арганізавалі раяне зборку харчоў і адзення для сялян, якіх кранулі стыхійныя бедствы. Ёсьць час сеяння, збирання плёну, ёсьць час і на радасныя спевы. „Добрэ рубают!” — падсумоўвала публіка спеў дуэта ад „Хлопцаў-рыбалоўцаў” („наша «Іх трое»; трэці іграе”), гуртоту з Дабрыгады і Дашибу, „Родыны” з Луцка, студэнцкага ансамбля „Горына” з Роўнага. Яшчэ больш разагрэў публіку бельскі гурт „Time”. Перарваў аднойчы выступленні паказ пажарнікаў. Зацікавілі, асабліва малечай, штуки дэсіраванага паліцыйнага сабакі, які, на жаль, паддаўся стоме і гарачыні. Праў-

да, прасцей было вытрымаць гледачам, не апранутым у нацыянальныя строі ды футра, як тая спрятная аўчарка. Гледачымаглі змераць сабе ціск, узоровень цукру ў крыві, паддацца ўмелым рукам майстрый ад моднага грому. Да таго чакаў частунак — печыва з пякарні „Бохан” у Бельску, мёд, малочныя вырабы з „Млекавіты”. Рэкламаваліся таксама Ляўкова (цэглы), страховая фірма „Варта” і сталярня. Пасярод таго — карціны Анатоля Краўчука з Крывое і вырабы з лазы і саломкі, якія прывёз Дарафей Фіёнік са Студзівод.

Імпрэзу закончылі танцы, якія працягваліся да позняга вечара. Ідylія!

Mіра Лукша
Фота аўтара

Нядзельныя канцэрты

У Гарадскім амфітэатры ў Гайнайцы 14 і 28 ліпеня адбыліся канцэрты арганізаваныя Гайнайскім домам культуры ў рамках музычных нядзелей. Мерапрыемства фінансаваныя былі Фондам „Царкоўная музика” і Цэнтрам прамоўцы рэгіёна.

Выступілі калектывы і салісты з Беласточчыны, у тым ліку калектывы з Гарадка: „Ріма”, „Асенні ліст”, „Спявачыя ноткі”, капэла „Дубіны” і салістка Марта Грэдалі. Увагу публікі прыцягнуў тэнэр Міхал Скепка, ураджэнец Пасекаў калія Семяноўкі, саліст оперных тэатраў у Варшаве і Лодзі. Наш зямляк здабыў залаты медаль на Міжнародным конкурсе салістаў у Італіі і больш за дзесяць гадоў з'яўляец-

ца салістам музычных тэатраў у Нямеччыне. Канцэрты вялі дырэктар ГДК Мікола Бушко (28 ліпеня) і Ядвіга Кучкін (14 ліпеня), якая арганізавала паміж музычнымі выступленнямі конкурсы для дзяцей.

Жыхары Гайнайкі 28 ліпенямаглі на гарадскім стадыёне паглядзець футбольны матч каманд з Пружан з Беларусі і „Пушчы” з Гайнайкі. Выйграўші пружанскія футbalісты з результатам 4:0. Гайнавяне расчараўваліся пройгрышам мясцовых футbalістаў. Арганізаторам мерапрыемства быў Асяродак спорту і адпачынку ў Гайнайцы.

(ам-з)

Фота Крыстыны Касцэвіч

Тэнэр Міхал Скепка.

Начлег на дарозе

[1 ♂ працяг] най краіны, у якой гаспадарам добра жылося. Пасля наракаюць на палітыкаў СЛД, якія многа абяцалі і не стрымліваюць слова. Наракаюць, што ў гэтым годзе пшаніца амаль на сто злотых таннейшая, чым у мінулым годзе, а сельскагаспадарчыя машыны, мінеральнае ўгнаенне і сродкі аховы раслі падаражалі. Раздражненныя, крытыкуюць, што паволі прымеацца збожжа. Крытычна ацэнваюць уваход Польшчы ў Еўрасаюз.

Раптоўна эмоцыі пачынае выклікаць устанаўліванне чаргі. Людзі размаўляюць аб tym, хто за кім павінен з'язджаць. Асобы, якія прыехалі дарогай з-пад Кляшчэлія пераконваюць, што з іх боку павінна з'ехаць зараз сем трактароў з прычэпамі, а людзі, што стаяць

у чарзе ад цэнтра горада згодныя праpusciць толькі двух гаспадароў. Узнікае сварка, якая амаль не канчаецца бойкам. Аднак, усё рашаецца без прымяняння кулакоў і людзі разыходзяцца да сваіх трактароў.

На будынку збожжавага прадпрыемства, вісіць вялікая шыльда з надпісем: «„Элевар”». Суполка з амежаванай адказнасцю з Варшавы. Аддзяленне ў Бельску-Падляшскім». За адміністрацыйным будынкам знаходзіцца невялікае памяшканне, а паабапал яго дзве вагі. На адну ўвозяць гаспадары прычэпы са збожжам, а на другую — пустыя. Спецыяльныя машыны, працай якіх кіруюць камп’ютэры, бяруць збожжа з прычэп і самыя перасыпаюць яго ў начынне для аналізу. У будынак, дзе стаяць камп’ютэры, уваходзяць людзі

з дакументамі. Там спатыкаю дырэктара прадпрыемства Рыгора Суліму. Кажа ён, што часам праца ідзе павольна, бо не ўсе людзі маюць дакументы з нумарамі падатковай ідэнтыфікацыі (NIP), а ў некаторых асоб няма пасведчанняў аб колькасці зямлі. Прадпрыемства падпісала дамову з Агенцтвам рэструктурызацыі і мадэрнізацыі сельскай гаспадаркі ў справе куплі збожжа па восем гадзін у суткі. Суполка „Элевар” купіла ўжо калі 1,5 тысячи тон збожжа, а плануе купіць сёлета калі 15 тысяч тон.

— Мы куплем збожжа з восьмі гадзін раніцы да восьмі гадзін вечара. Нельга купляць даўжэй па арганізацыйных прычынах. Збожжа трэба чысціць і дасушваць, — заяўляе дырэктар.

Мужчына, які ўваходзіць, робіць заўвагу, што калі не было камп’ютэраў, дык працаўнікі хутчэй выпісалі квітанцы.

Дырэктар Суліма тлумачыць, што камп’ютэры неабходны пры карыстан-

ні новымі дакументамі. На папрокі гаспадароў наконт складаных дарожных і санітарных умоў, у якіх вымушаныя чакаць, дырэктар усухвалявана ўдакладняе:

— У нас гаспадар пачынае лічыцца клиентам, калі ўедзе на вагу.

Паясняе ён яшчэ, што інфармаваў паліцыю аб планаванай куплі збожжа, а пасля паліцыянтаў аб складаных умоўах на дарозе. Кажа, што ніхто з павятовых і гарадскіх улад не цікавіўся, у якіх умовах чакаюць гаспадары і інфармуе, што перад другім прадпрыемствам, якое ў Бельску купляе пшаніцу, чакае толькі некалькі чалавек. Але суседніе прадпрыемства не бярэ вільготнага збожжа.

Калі другі раз еду ўздоўж чаргі бачу, што людзей не меншае. Тых, што стаяць пры канцы, чакае некалькі непраспанных начэй.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

У пошуках прэзідэнта

Як кажуць у маладзёвым слэнгу, *poszły konie po betonie*. У Беластоку ўжо ёсьць першыя кандыдаты на прэзідэнта горада. Бацьку сталіцы нашага рэгіёна ды іншых гмін будзем першы раз выбіраць у непасрэдных выбарах. Так вось, прынамсі тэарэтычна, прэзідэнты, бурмістры і войты не будуць выбірацца па палітычным ключы — галасамі большасных клубаў або завязаных з гэтай мэтай кааліцый у гмінных радах.

Пасля 1990 года прэзідэнтамі Беластока (і членамі чарговых упраў) былі прадстаўнікі правых, цэнтра-правых груповак і яшчэ, на пачатку, г.зв. ліберальна-дэмакратычных фармацый. Першым прэзідэнтам быў Лех Руткоўскі, старшыня беластоцкага Клуба каталіцкай інтэлігенцыі, сёння дырэктар аддзялення Банка харчовай гаспадаркі і ўвесь час радны. Найбольшы ўплыв у яго дзеяннях, асабліва гаспадарчых, мелі, аднак, рэпрэзентанты груповак звязаных з пазнейшай Уніяй вольнасці: найперш Войцех Галоўня (сёння бізнесмен), пасля яго адыходу — лібералка Ева Бончак-Кухарчык (у апошні час віцэ-міністр Ведамства кватэр і развіцця гарадоў). Пасля прыйшоў час рашчай правіцы і хваравекага Анджэя Пятра Люссы, у якога за гаспадарчыя справы адказваў Кышштаф Юргель. Пасля раптоўнай смерці Люссы стаў ён ягоным наследнікам. Дарэчы, хапала ў час

выбараў Юргеля вэрхалу ў Гарадской радзе. Блакіраванне галасавання апазіцыі вымагла пашыранне прэзідэнтства на яго прадстаўніка. Раней, насуперак добраму абычаю, быў ён прэзентаваны выключна большасным права-каталіцкім клубам. Юргель (тады ў Празамуні Цэнтр) кончыў кадэнцыю, а пасля чарговых выбараў стаў „паўнапраўным” прэзідэнтам.

Разам з выбарамі 1994 г. праблемы нацыянальных меншасцей, перш за ёсё беларусаў, адсунуліся на палі, а з часам у беластоцкое небыцце. Дзеянням упраўы горада, кіраванай Юргелем, а пасля Рышардам Турам з ЗХН, якая прамоўчала пытанні кранаючыя меншасці, і якая рабіла ўсё, каб беларусам не жылося ў Беластоку лёгка, спрыяла г.зв. агульная атмасфера. Ствараў яе кансерватыўны каталіцкі мітрапаліт архібікуп Станіслаў Шымэцкі, які асабіста, м.інш. у час абедаў у сядзібе мітрапаліцкай курыі, далікатна кажучы, унушаў, як павінны паводзіць сябе беластоцкія ўлады. Архібікуп Шымэцкі вядомы быў недалюбліванием праваслаўных, а з гэтым і беларусаў. Прыклад — ягонае непримірывае становішча і барацьба за ма-настырскі комплекс у Супраслі. У мітраполії, у рамках арганізаваных гарадскіх ўладамі Дзён Беластока не было нават следу беларускага акцэнту. Толькі пасля атакаў апазіцыі прыгадалася, што

беларусы ў Беластоку гэта немалая група і, ці ўлады хочуць, ці не, функцыянуюць тут выразна беларуская культура. Разам з адыходам архібікупа Шымэцкага і наступленнем абпа Войцеха Зембі з Элку мала што змянілася.

Сёлетній восенню беластоцкія беларусы змогуць урэшце адчуць тое, што аддадуць свой голас на такога прэзідэнта, які гарантую іх прафы і ўпісанне іх культуры ў агульнабеластоцкі грамадскі краявід, пры раўнапраўным трактаванні з польскай (финансавай і арганізацыйной-распаўсюджувальнай дапамозе).

У прэсавым рэйтынгу паявіліся ўжо першыя прозвішчы кандыдатаў. Адны з іх прызнаюцца, што будуць стартаўваць у выбарах. Іншыя шматзначна маўчаць. Пэўна, яшчэ іншыя не паяўляюцца ў рэйтынгах, каб не „спаліць” сваю кандыдатуру. Вядома, што не раз выигryваюць г.зв. „чорныя коні”... Мае стартаўваць Ева Бончак-Кухарчык, малады ППСавец (у апошні час, ужо, здаецца, „Самаабарона”) Вальдэмар Крыніцкі. Маюць амбіцыі пару дзеячаў СЛД, сярод іх актыўіст ад турызму і адпачынку, сёння бізнесмен Януш Кохан, беластоцкі радны, шэф Беластоцкай сеткі кіно (кіно „Рокó” і „Сугена”), былы сябра УП і ППС Кышштафа Біль-Ярузельскі. Гаворыцца таксама аб падляшкім віцэ-вяводзе Ежы Паўяновічу з Саюза (да пасады віцэ-вяводы быў дырэктаром аддзела банка ПКО), Кышштафе Юргелю і Рышырдзе Туры. Сярод названых прозвішч якія толькі Паўяновіч звязаны з беларускім асяроддзем, прынамсі дэкларатыўна. Аднак

ён, як я ўжо ўспамінаў раней, на маю думку, павінен быць на гэтай пасадзе, „пільнаваць” беларускіх інтарэсаў на ваяводскім узроўні, значыць, прадстаўніцтва ўрада ў глыбінцы. Мяркую, што беларускія пытанні не выйдуць на якісьці з першых планаў у кожнага з іншых кандыдатаў. Вядома, ні Біль-Ярузельскі, ні Януш Кохан ці іншыя якія прэзідэнт не будзе ігнараваць беларускія праблемы. Так і Ева Бончак-Кухарчык з Уніі вольнасці. Іх палітычнае заплечча гэтага не дазволіць. Усё ж, у гушчы г.зв. агульных інтарэсаў, тыя праблемы не будуць пульнымі, пачакаюць. Не выключана, што захоча кандыдаваць Міраслаў Гануш, радны клуба СЛД, старшыня падляшкай Уніі працы. Ён адкрыта прызнаеца да беларускіх каранёў і не раз падымайаў у гэтых справах голас, таксама і на форуме Гарадской рады. Думаю, што з ім беларускае асяроддзе магло б вырашыць свае праблемы. Але — ці Гануш будзе кандыдаваць? Можа, будзе тым „чорным канём”?

А, можа, беларусы знайдуць іншага кандыдата на прэзідэнта? Мабыць, так. Але якія шанцы ў яго, каб выйграць? Я ўпэўнены, што калі такі будзе вылучаны і стане да выбараў, пайпльвае гэта выключна на моцную кансалідацыю шэрагаў права-каталіцкага электарату і ў выніку давядзе да перамогі іхняга кандыдата, значыць, да працягу васьмігадовай меншаснай палітыкі (папраўдзе, яе адсутнасці). Дык каго маюць падтрымачаў беларусы? Пара над гэтым падумаць.

Мацей Халадоўскі

Украінцы ў Беластоку

Украінцы ў Бельску ці Беластоку не з'яўліся ў восьмідзесятых гадах мінулага стагоддзя, як здаецца некаторым беларускім дзеячам, але нямецкі і польскія вучоныя іх прысутніцтва на гэтай тэрыторыі заўважылі ўжо падчас першай сусветнай вайны і ў троццатых гадах.

У 1933 г. вядомы спецыяліст па спраўах нацыянальных меншасцей, дырэктар Інстытута даследавання нацыянальных спраў Леан Васілеўскі выдаў кніжку *Skład narodowościowy państwa europejskich*, у якой даказваў, што Беластоцчына ўключна з часткай Сакольшчыны з'яўляецца часткай украінскай этнаграфічнай прасторы. У кнігцы Васілеўскага была змешчаная карта, на якой Крынікі, Шудзялава, Васількаў, Гарадок, Супрасль пазначаны былі як мястэчкі, вакол якіх працьвівалася ўкраінскае насельніцтва. На ўсходзе ў межах этнаграфічнай Украіны знаходзілася частка Каўказа, Азоўскае мора і Кубань.

У верасні 1933 г. у віленскім „Слове” паказалася вялікая рэцензія на кніжку

вядомага публіцыста і гісторыка, Станіслава Цата-Мацкевіча. Была яна азагалоўлена — *Ukraińcy w Białymstoku* і дала пачатак звыш двухгадовай публічнай дыскусіі паміж Васілеўскім і Мацкевічам. „Białystok, — пісаў Мацкевіч, — to miasto w którym nikt i nigdy poza przejedzdną trupą teatralną nie widział żadnego Ukraińca. Pytam się po co urządzamy spisy narodowościowe, statystyki państwowie, kiedy wydawnictwa Instytutu wydają dzieła tak skonstruowane”.

Васілеўскі адказаў у „Кур’еры Віленскі”, што Беласток памылкова апынуўся на карце ўкраінскай этнаграфічнай тэрыторыі. Сталася гэта таму, што Інстытут перадрукаваў карту з кнігі выдадзенай у Берліне, якая была падрыхтавана нямецкімі гісторыкамі і этнографамі. Пасля высветлілася, паясняў у іншым артыкуле Васілеўскі, што немцы пакарысталіся картай выдадзенай у Берліне дзеячамі Арганізацыі ўкраінскіх нацыяналістаў Евгена Коновалыца.

Мацкевіч спытаў тады ў „Кур’еры Навагрудскі”, чаму Інстытут не дру-

куе нямецкіх карт, на якіх заходняя Польшча і Прымор’е пазначаныя як нямецкія этнаграфічныя землі. Васілеўскі ў той жа газете прызнаўся, што памылковая перасунуў мяжу ўкраінскага этнаграфічнага аблішару 160 кіламетраў на поўнач, а ўсё гэта сталася па прычыне даверу да нямецкіх вучоных, якія, як яму здавалася, сумленна правялі адпаведны даследаванні.

Дыскусія паміж Васілеўскім і Мацкевічам прыцягнула ўвагу навуковага асяроддзя і, па зразумелых прычынах, палітыкаў. Паказалася шмат артыкулаў навуковага і публіцыстычнага характару наконт беларуска-ўкраінскай этнічнай мяжы. Польскія вучоныя былі згодны, што заходняя Берасцейшчына мае большасць украінскіх этнаграфічных элементаў, але Чарнігаўшчына — беларускіх. На поўнач ад Кіева выступалі ўжо беларускія гаворкі.

У дзеянствы гады ў часопісе „Над Бугом і Нарвою” можна было прачыніць аргументы ўкраінскіх вучоных з Бельска, якія роспачна даказвалі ўкраінскасць паўднёвой Беластоцчыны. Спасылаліся яны, між іншым, на нямецкі перапіс, праведзены ў 1916 г. Паводле нямецкіх крыніц, насельні-

цтва Бельшчыны было неадлучнай часткай украінскай этнікі. Найбольш цікаве, што немцы змаглі правесці перапіс і акрэсліць характар насельніцтва тады, калі яно падалося ў бежанства і зусім яго не было на гэтай тэрыторыі. Але гэта дробязь. Навука не раз давала адказы на больш складаныя пытанні.

Нацыянальныя меншасці заўсёды былі прадметам усялякіх эксперыменту. Раней у навуковай літаратуре і публіцыстыцы часта можна было сустрэць інфармацыю, што ў Польшчы, на Беластоцчыне, працьвівае 300 тысяч беларусаў. Неўзабаве і па розных прычынах, дамінаваць будзе ў публічным ужытку лічба ў дзесяць разоў меншая. Доказам стануць вынікі сёлетняга перапісу. Польскі гісторык з Гродна, старшыня Саюза палякаў Беларусі даказвае тым часам, што ў гэтай краіне працьвівае, як мінімум, паўтара мільёна палякаў. Гэтая лічба толькі ў мінульты месяцы тройчы прыводзілася польскай прэсай. Калі б улічыць літоўскую, украінскую і расійскую статыстыку, тады ўсё паказвае на тое, што ў Беларусі няма ўвогуле беларусаў.

Яўген Мірановіч

Уabarону Радыё „Палёнія”

Адгалоскі

Добры дзень, шаноўная рэдакцыя тэлевізія „Ніва”!

Атрымала ад вас №№ 24-27 выдання і, як заўсёды, знайшла для сябе шмат крыніцай і цікавай інфармацыі. Асабліва ўхвалявалі матэльялы пра закрыццё „Рацыі”. Некалькі разоў я слухала яе выпускі, праўда, не ў FM дыяпазоне, як на Беластоцчыне. Яны падабаліся мне сваёй аператыўнасцю, незалежнасцю, цікавасцю. Акрамя таго, Беларуская рэдакцыя радыё „Палёнія”, слухачкай

якой я з'яўляюся, супрацоўнічала з журнналістамі гэтай радыёстанцыі і да нядаўнага часу трансліравала іх рэпартаże. Цяпер — не.

Таксама я занепакоена і магчымым скарачэннем ці прыпыненнем вяшчання радыё „Палёнія” на беларускай мове. Ведаю, што яго слухаюць і на Беластоцчыне. А для жыхароў нашай краіны перадачы з Варшавы на беларускай мове маюць вялікае значэнне для разумення працэсаў, што адбываюцца ў Польшчы. Беларуская рэдакцыя радыё „Палёнія” для

многіх нашых суграмадзян з'яўляецца адзінай лёгкадаступнай краінай інфармацыі пра жыццё польскага народа і беларусаў у Польшчы.

Спыненне ці скарачэнне беларускай мовыных праграм негатыўна адб'ецца на ўзроўні інфармавання беларускага грамадства.

У свецце і так вельмі мала беларускай эфіру, а людзі хочуць атрымліваць незалежную ад улад аб'ектыўную інфармацыю, чуць родную мову. Шкада, што нехта чыніць гэтаму перашкоды.

Калі ласка, калі будзе ў вас такая мажлівасць, падтрымайце на старонках вайця ўздзячна вам за дасыланне тэлевізіі „Ніва”.

Пускі з Варшавы, як вы падтрымалі „Рацыю”. Некаторыя недзяўжайныя арганізацыі Віцебска ўжо накіравалі свае лісты ў амбасаду Польшчы ў Мінску, у Кіраўніцтва радыё „Палёнія”, у МУС Польшчы. Дай Бог, агульнымі намаганнямі нечага даб'емся.

У дасланых нумарах „Нівы” зацікаўлі мяне і матэрыялы пра беларусаў Прыбайкалля, падборкі да 120-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа, артыкул „Цёця, я хачу вучыцца падбеларуску”, матэрыялы пра суд над журнналістамі „Пагоні” і шмат іншага. Таму я вельмі ўздзячна вам за дасыланне тэлевізіі „Ніва”.

Вашая чытачка Надзея Сцяпанава

Генеалагічнае дрэва

Чытай „Новую зямлю”. Я там нічога не зманіў. Уся наша сям'я — пад сваім імёнамі.

Я. Колас

Жыццё продкаў Я. Коласа, як і ягонае, вельмі цесна звязана з вёскай Мікалаеўшчына, што на Стойбюшчыне. Пісьменнік лічыў гэтую вёску сваім родным сялом, хоць жыць давялося ў іншых мясцінах.

Архіўныя дакументы і копіі метрычных кніг в. Мікалаеўшчына сведчаць, што працладзед Лявон Міцкевіч меў жонку Рэгіну з Гарановічай, дачку Рузыну, сыноў Міколу і Станіслава.

Прадзед Мікола Міцкевіч і прарабка Домна мелі дачку Хрысціну і сыноў: Казіміра, Яна, Вінцэса.

Дзед Казімір Міцкевіч і бабка Ганна Белая пакінулі аб себе ў метрычнай кнізе мікалаеўскага парафіяльнага касцёла наступныя звесткі: шлюб бралі 14 ліпеня 1840 г. Даты нараджэння дзяцей: Пятрусь — 1841 г., Магда — 1844 г., Якім — 1846 г., Каруся — 1854 г., Міхал — 1855 г., Ігнас — 1856 г., Кацярына — 1858 г., Антось — 1861 г.

Працладзед з боку маці — Ігнас Лёсік. З жонкай Тэкляй з Белановічай меў чацвёра дзяцей: Наста, Ганна, Язэп, Вікця.

Прадзед Язэп Лёсік быў жанаты двойчы. Ад шлюбу з Альжбетай (пражыла 28 гадоў) меў троє дзяцей: Вінцэса, Адам і Людовік.

Жаніцьба з Даміцэлля Галавачанкай дала падставу для запісу ў інвентары маёнтка Падзерычы з вёскай Мікалаеўшчынай за 1842 год: сыны Людовік, Каруся, Матэвуш, Міхал, Юрка і дачка Ганна.

Дзед Коласа па маці — Юрка Лёсік. „У прыгонных Юркі і Хрысціны Лёсікаў 8 верасня 1857 года нарадзілася дачка Ганна — маці паэта.

І бацька, і маці Коласа былі родам з Мікалаеўшчыны. Пажаніліся яны ў 1878 годзе. Праз год нарадзіўся Уладзімір, на наступны — Але́с (1880).

Пасля смерці Казіміра Міцкевіча

(дзед паэта) было вырашана, што старэйшыя застануцца на зямлі, а малодшыя пойдуць на свой хлеб.

Міхал Міцкевіч уладкоўваецца лесніком у Акінчыцкае лясніцтва, дзе працаў 2 гады (1.04.1881 г. — 1.04.1883 г.).

У польскім геаграфічным слоўніку 1886 года ёсьць звесткі аб гэтай мясцовасці: „Окінчыцэ, у народнай гаворцы Акінчыцы, калісці сядзіба шляхты Акінчыцаў, Мінскі павет, у 3-м Койданаўскім стане, Свержанская воласць, за 4 вярсты на поўнач ад мястэчка Новы Свержань, пры гасцінцы з Адцэды, мае 9 двароў, мясцовасць роўная, з лёгкай глебай”.

3 лістапада 1882 года тут нарадзіўся трэці сын Міцкевіча — Костусь.

У хуткім часе Міхал пераезджае ў Мікалаеўскую лясную кантору, дзе служыць на працы двух гадоў (1.04.1883 па 1.04.1885). Потым быў Ласток (Сухошчына), дзе сям'я жыла да 22.04.1890 года. Тут нарадзілася Міхаліна — старэйшая з сяцёра Коласа.

З 22.04.1890 г. па 8.02.1902 г. (дзень смерці бацькі) Міхал служыць у Альбукі, дзе праз год датла згарэла сядзіба палісоўшчыка Міцкевіча. Пажар пачаўся з коміна днём і знішчыў усё датла, бо маці з малымі заставалася адна і не магла даць рады агню. Сям'я засталася без хаты, без вонраткі і без хлеба.

З пабудовай новага жылля марудзіць не прыйшлося, бо жыць у зямлянцы было надта няўтульна.

У аўтабіографіі Я. Коласа хораша гаворыца пра гэтае цудоўнае месца: „Альбуць запомнілася мне найболей яскрава. Там была надзвычай цікавая прырода. Леснікова пасада стаяла на бойкай дарозе, кудою ішлі і ехалі людзі. Нязмоўкля цікавыя гутаркі новых людзей пашырылі мой запас ведаў аб людзях і наогул аб жыцці і далі мне багаты матэрыйял для назірання”.

Тут нарадзіўся Юзія (1891 г.), Алена (1893 г.), Юзік (1895 г.), Міхась (1897 г.) і Маня (1900 г.).

„Зараз палічым па імёнах маіх бра-

тоў і сяцёў: Уладзімір жыве ў Акінчыцах, Але́с — памёр яшчэ да вайны, Юзік гаспадарыць у Смольні, на нашай старой сядзібе. А Міхась дзе цяпер — сказаць цяжка. Можа, жывога няма, можа, гібее дзе ў эмігранцікам пазадзі. Што яго пахілі да гэтага „беларускага руху” пад час акупацыі? Каб ведаць. Ён сам настаўнік, чалавек са здольнасцяй, друкаваўся ў „Нашай ніве” пад псевданімам Антось Галіна. Мусіць, нейкая кволіна была ў яго ў нутрах, калі так лёгка падаўся з радзімы”.

Сяцёр таксама ў мяне чатыры: Міхаліна зараз жыве з намі, Юзія — у Мікалаеўшчыне, Лена — дзесяці замужам у Горлаўцы, а Маня — таксама замужняя жанчына, жыхарка Мікалоўшчыны”.

(М. Лужанін „Колас расказвае пра сябе”).

Лёс Міхала Міцкевіча (брата Я. Коласа) склаўся так. У 1944 годзе ён вырашыў рушыць за мяжу, бо „спадзянавані на лепшую долю і захаванне духоўнай памяці знікалі з кожным днём. Хапун, чорная машина, наводзілі жах. Кожны чакаў: каго сёння? Ахвярамі становіліся сумленныя людзі, руплівыя і дбайнія гаспадары. Выклікалі ў адпаведную ўстанову і дзядзьку Міхася, пагутарылі „па душам” і „далікатна” папярэдзілі, каб маўчач. Відаць, аўтарытэт Я. Коласа паспрыяў тому, каб не трапіць на тяя Салаўкі, адкуль рэдка хто вяртаецца дахаты”.

Спачатку прыпыніўся ў Чэхаславакіі. Потым — Германія, дзе працаў у беларускіх школах. У 1950 годзе пераезджае ў Нью-Йорк, дзе займаецца навукова-даследчай працай, піша чытанкі для вучняў малодшага ўзросту, даследуе творчасць Я. Коласа. Быў рэдактарам газеты „Беларус” і часопіса „Голос царквы”. З'яўляўся сябрам Галоўнай управы БАЗА, апекуном Сабора святога Кірылы Тураўскага ў Нью-Йорку.

Сын сястры Міхаліны Але́с (пляменнік) даглядаў яго, нямоглага. Памёр Міхал Міхайлавіч 25.10.1991 года, не дажыўшы 6 гадоў да свайго стагоддзя.

Літаратурную дзейнасць Антось Галіна пачаў у 1918 г. Галоўнай тэмай яго апавяданняў і фельетонаў было жыццё простых людзей. Яго творчасць высо-

ка ацаніў Максім Гарэцкі: „Вельмі на-дзейны і паважаны публіцыст”.

У вельмі шаноўным узросце Міхал Міцкевіч пераѣхалі на беларускую мову Напрыстольнае і Паспалітнае Евангелле, якое пачало друкавацца ў Амерыцы.

Ягоны сваяк Мікола Прускі, выдавец часопіса „Беларускі свет” у Амерыцы, прыгадваў: „Дзядзька Міхась і Бацькаўшчына быў нібы параднёнымі... Гэта быў дабрадушны і цудоўны чалавек, вялікі патрыёт і любіў сваю Бацькаўшчыну як нешта святое”. А спачын свой знайшоў далёка ад родных мясцін. Старэйшы Коласаў Брат Уладзімір працаў лесніком, Юзік быў пасля вайны абрани старшынёю калгаса „Радзіма Якуба Коласа”, затым працаў эккурсаводам па мясцінах, звязаных з імем паэта.

Сястра Алена, што жыла на Украіне, па запрашенні пляменніка Данілы (старэйшага сына Коласа) праз два гады пасля смерці паэта пераехала з мужам у Мінск, дзе жыла да канца сваіх дзён (1980 г.) пры музеі брата: „даглядала кветкі, палола, рыхліла глебу, сушыла траву, размаўляла з наведальнікамі”.

Такім чынам, лёс амаль усіх сваякоў Коласа цесна звязаны з Беларуссю, з Мікалаеўшчынай, з Мінскам, дзе да нядаўняга часу жылі яго сыны, а зараз жывуць унукі і праўнукі.

Радавод Міцкевічаў працягваеца... Тамара ЛАЎРЭНЧУК, г. Высокае
PS. Разбіраючыся з радаводам Я. Коласа, сутыкнулася я з пытаннем: чаму сярод пералічаных паэтам сяцёў няма Ганны, а ў „Новай зямлі” — ёсьць.

Малыя: Гэля, Юзік, Ганна —
Асобна елі пастаянна.
Парафду дзеци не трымалі,
Абы насы не разбівалі.

Ніхто на маё пытанне адказу не даў. Пазваніла ў Мінск у музей Я. Коласа. Мужчынскі голас адказаў, што Ганна — гэта Алена. Я запярэчыла: Алена — гэта Гэля (Гэлена). Тады мне далі другі нумар тэлефона. Прыемны жаночы голас сказаў, што, акрамя названых Коласам, быў яшчэ немаўляты, які ў хуткі часе паўміралі. Сярод іх магла быць і Ганна.

Падзякаваўшы Галіне Іванаўне за тое, што пацвердзіла мае здагадкі, я з палёгкай стаўлю кропку.

Т. Л.

Цяжэй для слабейшых вучняў

Нядайна закончыўся набор вучняў у Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы. Школьны камісія звярталі ўвагу на вынікі вучобы і ўздел у прадметных конкурсах ды на вынікі гімназічных экзаменаў і экзаменаў для выпускнікоў падставовых школ. Хапіла месцаў для ахвотных вучыцца ў белліцэ, але не ўсе вучні гайнаўскіх падставовых школ, ахвотныя вучыцца ў белліцэ, былі прыняты.

Спачатку паступіла ажно 235 прашэнняў ад выпускнікоў гімназій у Гайнаўскім белліцэ. Школьная камісія вылучыла сярод іх 120 наилепшых вучняў і аўксцілі, што яны прыняты ў ліцэй. Аднак, многія вучні ў Гайнаўцы пададлі заявы ў некалькіх сяродніх школ (да звалія ў на гэта новы способ набору) і тады 30 вучняў, якія былі прыняты ў белліцэ забралі свае дакументы і перайшлі ў іншыя школы. Камісія папоўніла састаў першакласнікаў тымі выпускнікамі гімназій, якія пакінулі свае дакументы ў белліцэ. Дырэктар Яўген Сачко пайнфармаваў, што ўсе гайнаўскія белліцэ, якія хацелі паступіць у белліцэ, былі прыняты.

Выпускнікі падставовых школ склаўлі ў белгімназію 88 прашэнняў, але прыняты быў 61 вучань. Астатнія пойдуть вучыцца ў іншыя гайнаўскія гімназіі.

— Новы спосаб набору ў ліцэі добры для наилепшых вучняў, якія маглі спакойна выбіраць сабе школу. Аднак, ускладніе ён жыццё слабейшым вучням, якія спачатку не былі прыняты ў ніводную школу. Былі яны разгублены і не ведалі куды ім падацца, — заяўвіў дырэктар Яўген Сачко. — Наставнікам лягчэй было ў гэтым годзе, бо не трэба было правяраць прац. Заставеца толькі пытанне ці ацэнкі на школьніх пасведчаннях суадносныя ведам вучняў? Здаралася, што вучні атрымлівалі на пасведчаннях пяцёркі па матэматыцы, фізіцы і хіміі, а на гімназічным экзамене па матэматычным блоку набіралі толькі калі 20 балаў на 50 магчымых, што можна ацаніць паміж адзінкай і двойкай.

У новым навучальным годзе будуть створаны 4 першыя класы белліцэ і 2 класы белліцэ.

Аляксей Мароз

24 ліпеня ў Падляшскім музее ў беластоцкай ратушы адкрылі выставу,

прысвечаную пасляваеннай адбудове Беластокі. Пры нагодзе былі адкрыты дзве мемарыяльныя

табліцы, прысвечаныя кіраўнікам адбудовы горада: Уладыславу Пашкóўскому і Станіславу Букоўскому.

Найперш пацярпіў Беласток ад саветаў, якія ў 1940 годзе раскідалі мэnavіта ратушу. На яе месцы мелі яны паставіць помнік Сталіну. Відаць, меў гэта быць вельмі вялікі помнік у адміністрацыйным цэнтры новай савецкай тэрыторыі, якая найдалей урэзвалялася ў Еўропу. Аднак помніка Вялікаму Правадыру не ўдалося збудаваць... Цікава, які быў лёс і таго помніка, і Беластока, і Беласточчыны, калі б яго паставілі...

З вайны ў цэнтры горада захаваліся толькі хрысціянскія храмы, а навокал іх ляжалі адны разваліны. Яшчэ ў 1949 годзе ў месцы, дзе пасля доўгі час знаходзілася наша рэдакцыя — вуліцы Сурружской, жыхары горада Беластока пасвілі кароў.

Згаданыя архітэктары адбудоўвалі не толькі вуліцу Сталіна — колішнюю Ліповую, ці наваколле Рынка Касцюшкі. Яны будавалі таксама Дом партыі, касцёл у Дайлідах, алтар касцёла св. Роха. Паціху, пасля смерці Сталіна, пачалася і адбудова ратушы.

Варта паглядзець новую выставу, яна вельмі цікава задумана. На суроўых стэндах з негабляваных дошак сабраны здымкі, архітэктурныя эскізы, дакументы. Сённяшнія будын

Рака Нарва ля вёскі Козлікі.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Сакрэт Лета

Яшчэ ў панядзелак на блакітным небе не было ні адной хмурынкі. У аўторак, у першы дзень канікул, пайшоў дождж. Дзень, другі, трэці... Усе жыхары нашай невялікай мясціны наракалі. Нам абрыйда, што з пачаткам канікул стала сыра і шэра. Мы сумавалі за сонцам і пракліналі надвор'е.

Аднаго ранку дзеткі рашылі пайсці ў лес на паляну, каб спазнаць сакрэт ліхога надвор'я. Дамовіліся ў восем гадзін, пад лесам. Усе з'явіліся пунктуальна, усіх хвялявала капрызна надвор'е.

— Давайце пойдзем гэтай дарогай, — сказаў Янка, — потым павернем направа, а потым...

— Будзем іспці праста, — дадала Ганка, — пакуль не пабачым паляну.

— Тады пайшлі! — загадала Наталля.

Дзеткі пайшлі дамоўленай дарогай. Калі адшукалі паляну, прывіталіся з высокімі дрэвамі. Кожнае дрэва мела сваё імя.

— Я многа чула пра гэтыя дрэвы, — адзвалася шэптам Кацярына, — я прачытала пра іх у „Зорцы“. Там пісалі пра тое... што на паляне жыве Лета.

— Мы ж дзеля Лета і прыйшлі сюды! — заяўіў Сяржук.

Не ўсе дзеці разумелі навошта прыйшлі на паляну.

— Прыйшлі... і што? Дзе ваша Лета? Я яго не бачу, — усхаляваўся Мікола.

— Давайце паклічам Лета, — пад-

кінула думку Ганна. — Толькі як яго паклікаць?

— А хто яго ведае! — засумавала Кацярына.

— Можа птушкі ведаюць? — праштала Ева. — Глядзіце, на дрэве сядзіць птушка, а ты Сяргей умееш размаўляць з птушкамі.

— Дык што? — абурыўся Сяржук.

— Папытай у іх, як адшukaць Лета.

— Ну добра, — згадзіўся ў канцы хлапец. Сяргей адсунуўся ад кампаниі і моўчкі пачаў „гаварыць“ з птушкамі. Ён час ад часу ківаў галавой, нібыта нешта зразумеў.

— Лета тут ёсьць... аднак...

— Што — аднак?, — знерваваўся Мікола. — Дзе яно, калі не відаць нічога і нічога?

— Лета не праста пабачыць, — сказаў Сяргей.

— Чаму? — пацікавілася Ева.

— А таму, што ўсе жыхары нашай невялікай мясціны перасталі верыць у добрае надвор'е, — паясніў Сяржук.

— Нічога не разумею! — усклінула Наталля.

— Я таксама, — сказаў Мікола.

— Навошта губляць час? Пайшлі лепш дадому, пагуляем у жмуркі...

Мікола, Наталля, Ева і Янка вярнуліся ў нашу мясціну, а Сяржук, Ганка і Кацярына асталіся на паляне.

— Ці зразумелі пра што гаварыла птушка? — спытаў яшчэ раз Сяргей.

— Так! — адказаў дзеці.

— У Лета трэба паверыць, — заяўіла Кацярына.

— Лета ёсьць з намі! — радасна ўсклікнуў Сяржук. Дзеци суцешыліся, яны зірнулі на сябра. У вачах хлапчука свяціліся іскрынкі, здавалася ўсім, што хлопец нешта пабачыў.

— А дзе яно? — не адставала Кацярына.

— Тут. Яно ўсюды, навокал... Разумееш?

— Разумею, — здалася сяброўка.

(нак-с)

Нявеста трох жаніхоў⁽²⁾

(іспанская казка; працяг, пачатак у папярэднім нумары)

Трэці жаніх, не знайшоўшы нічога, маркотна блукаў па беразе мора і думаў ужо кінуцца са скалы ў марскую бездань, як раптам убачыў, што па хвалях плавіе вялікая скрыня. Скрыня наблізілася да берага, у ёй адчыніліся маленкія дзверцы, і з іх адзін за адным пачалі выхodziць людзі. Іх было такое мнóstva, што юнак не мог палічыць. Апошнім выйшаў стары, пакланіўся жаніху і сказаў:

— Юнак, ці не хочаш ты купіць маю скрыню?

— Такая старая скрыня мне не патрэбная! — усклікнуў замаркочаны юнак. — Яна прыдатная толькі на дровы, а я шукаю для няўести падарунак, якога няма нідзе на свеце.

— У такім разе, лепшага за гэтую скрыню ты нічога не знайдзеш, — адказаў стары. — Мая скрыня плавае па хвалях, лётае па паветры, са-ма бяжыць па зямлі, і не паспее ка-

мень, кінуты ў хвалі, дасягнуць марскога дна, як скрыня панясе цябе і тваіх сяброў куды ты толькі ёй ні загадаеш.

Яны дамовіліся, і юнак аддаў ста-рому ўсе свае гроши і стаў гаспадаром чарадзейнай скрыні.

Не паспела сонца тройчы падняцца на поўдзень, як тры юнакі сустрэліся.

— Я знайшоў дзівосны падарунак, якога няма нідзе на свеце! — усклікнуў радасна першы жаніх і паказаў сваё люстэрка.

— Мой падарунак яшчэ больш дзівосны, — сказаў другі і дастаў бутэлочку з чарадзейным бальзамам.

— Я думаю, што вы адобва састу-піце першынства майму падарунку, — з пахвальбой сказаў трэці і пака-заў на вялікую скрыню, якая гайдалася на хвалях ля самага берага.

Пачалі юнакі спрачацца, і кожны стаяў на тым, што яго падарунак са-мы лепшы, самы рэдкі, лепей за яго і няма на свеце.

Сімяон Полацкі

Ад'езд на чужыну

У Беларусі па-ранейшаму лілася кроў, гінулі людзі, зарасталі лесам палі. Страшная вайна здавалася бясконцаю, і Сімяон наважыўся перехаць у Москву.

Да ад'езду яго змушала і нянявісць полацкага праваслаўнага епіскапа Каліста. Гэтага святара Москва паставіла на пасаду ў абыход царкоўных законаў. Сімяон быў нязгодны і ў адным сваім вершы пасмяяўся з незаконнага епіскапа.

Тады Каліст прызначыў паэту ганебнае пакаранне працу ў манастырскім хляве. Потым Сімёона наогул кінулі ў астрог і закавалі ў кайданы. Болей паэт не мог трываць такіх здзекаў.

Ён пакідаў бацькоўскую зямлю не таму, што любіў цара і хацеў яму служыць. Ён ведаў, што маскоўская ўладары заўсёды былі ворагамі нашай дзяржавы. Але Сімёона хацеў, не баючыся за сваё жыццё, займацца навукою і пісаць кнігі.

Адукаваных людзей у Расейскай дзяржаве было значна меней, чым у Беларусі. Таму палачаніна прынялі гасцінна. Цар часта запрашаў Сімёона ў свой палац і даваў яму роз-

ныя адказныя даручэнні. Ён быў перакладчыкам пры высокіх замежных гасцях. Стварыў для царскіх людзей лацінскую школу.

Прыдворныя здзіўляліся і захапляліся Сімёонавымі вершамі. Да розных урачыстых выпадкаў паэт пісаў вершаваныя віншаванні, прычым рабіў іх у выглядзе крыжа, зоркі, сэрца або стужкі серланціну.

Хутка Сімёона прызначылі выхавальнікам і настаўнікам царскіх дзяцей, сярод якіх быў і будучы цар Пётр I.

Хоць паэт і быў пад царскаю абаronau, жылося яму ў Москве не надта соладка. Царкоўнікі лічылі ягоныя веды і мудрасць небяспечнымі і чынілі Полацкаму ўсялякія перашкоды. Прыгняталі Сімёона і бесчалавечна жорсткія маскоўскія парадкі. У Расейскай дзяржаве нязгодным часам выразалі языкі. Пасля аднаго з маскоўскіх бунтаў сямі тысячам чалавек на царскі загад адсеклі галаву, а яшчэ пятнаццаць тысяч засталіся без рукі ці нагі.

Сімёон пісаў у лісце да сябра, што, як толькі дазволяць абставіны, ён верненца на радзіму. Але ягоныя мары так і не здзейніліся.

(працяг будзе)

Дзіцячы праваслаўны хор „Галілея” з парафіі Прамудрасці Божай у Беластоку.
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Вясёлы кумточак

— Адкуль вы ведаецце, што я спісваў ад Пеці? — жаліцца малы Янка.

— Но Пеця ў адказ на восьмае пытанне адказаў „Не ведаю”, а ты на тое самае пытанне адказаў „Я таксама”.

* * *

Янка адкрывае дзвёры суседцы.

— Ці твой тата дома? — пытае яна.

— Няма, перад хвілінай выйшаў.

— Як гэта? Я ж яго толькі што ба-
чыла ў акне?!

— Ён вас таксама бачыў.

* * *

— Бабулька, — пытае ўнучак, —
чаму ў цябе такія вялікія зубы?

— Бо дзедка мне пазычыў.

* * *

— Быў я наймалодшы ў сям'і, —
рассказвае дзедка Андрэйку, — і вы-

мушаны быў даношаць вопратку
пасля старэйшых сяменікаў.

— Ну і што? Я ж таксама даноша-
ваю вопраткі пасля Янкі.

— Але ў мяне быў адны сяstryчкі.

Даслаў Андрэй Гаўрылюк

Барбара Жэрунь, II кл. Гімназіі н-р 3 у Бель-
ску-Падляскім. Фота Г. КАНДРАЦЮК

Польска-беларуская крыжаванка № 32

Запоўніце клеткі беларускімі словамі.

			▼		Tarcza	►		▼		
					Szosa					
Noga	Grzeda			Jedwab						Ploteczka
	Pożytek			Zębatka						Transport
Pojutrze	►									
Poduszka		►			Czat	►				
Żaba					Jakub					
Statyka				Jak	►					
Ikra										Jan
										Jar
					Bunt	►				

Адказ на крыжаванку н-р 28: Вінаград, ружа, шар, гоман, тры, гара, кіно. Пірог, нумар, пажар, ганак, каштан, дар, рыс.

Новыя гісторыі Дзядзечкі Сіда

Пачастунак

**Або гісторыя аб тым, як дамавічок даў хлопчыку па карку, на-
вучаючы яго ветлівасці.**

Аднойчы хлопчыка пачаставалі жуйкаю, але ён не сказаў „дзякую”. Ласы да прысмакаў, ён адразу захапіў жуйку ў рот. І тут раптам жуйка стала павялічвацца, таўсцець, надзімацца, пашырацца і ў рэшце рэшт

Дзядзечка Сід

залипіла беднаму хлопчыку рот так, што ён ужо пачаў шукаць свайго маленькага пісталеціка, каб застрэліцца. Але ж дамавічок, які нябачна прысутнічаў пры гэтым, той пісталецік надзейна прыхаваў. Каб дапамагчы хлопчыку, даў яму мякка па карку. Жуйка выляцела, і хлопчык адказаў з непрыхаванай удзячнасцю „дзякую!”

Так ён навучыўся сапраўдане ветлівасці.

Дзядзечка Сід

Нарэшце першы жаніх усклінуў:
— Вырабуйце мой падарунак на справе! Зірніце ў люстэрка, і вы ўбачыце дзяўчыну, прывабную, як сонца, і свавольную, як горны вецер.

Усе трое зірнулі ў люстэрка і з жахам адхіснуліся: нявеста трох жаніхў ляжала на пасцелі без руху і без дыхання.

— Яна мёртвая! — усклінуў з адчаем першы юнак і заплакаў.

— Не плач! — сучешыў яго другі.
— Мой бальзам ажывіць яе.

— Мы спазніліся, — запярэчыў першы. — Пакуль мы дабярэмся да берагу Іспаніі, яе ўжо пахаваюць, і ніякі бальзам не выратуе яе.

— Мы будзем там раней, чым сядзе сонца! — сказаў гаспадар скрыні. — Паспяшаемся да мора: нас усіх перанясе на радзіму мой дзівосны карабель!

Усе трое, забыўшы пра нядайную спрэчку, памчаліся да марскога бेрага. Заскочылі ў скрыню, дзверцы зачыніліся — жжы! — і дзівосная скрыня ўзвілася ў паветра. Не паспела сесці сонца, а юнакі, усе трое, ужо стаялі каля знаёмых весніц. Стары бацька выбег ім настураці, плачу-

„Каласкі” пад мастацкім кіраўніцтвам Алы Каменскай (злева).

Фест у Дубічах-Царкоўных.

О то-то фэст!

Фэсты — традыцыйныя мерапрыемствы Беларускага грамадска-культурна-га таварыства. Такое мерапрыемства праходзіла 21 ліпеня г.г. у Чаромсе, а суаргагнізатарамі былі гмінная ўправа і мясцовы асяродак культуры. Надвор’е паспрыяла мерапрыемству на ўлонні прыроды. Павяяў цёплы рэзкі вецярок. Неба закрывалі пёрыстыя воблакі. Роскаш!

Фэст пачаўся ў 14 гадзін. З прывітальным словам выступіў войт Міхал Врублеўскі, які назваў прозвішчы запрошаных гасцей: пасла Сейма Аляксандра Чужа, старшыню Рады павета Вольгу Рыгаровіч, віцэ-консула РБ Ігара Сякрэту, старшыню ГП БГКТ Яна Сычэўскага, сакратара Валянціну Ласкевіч, паэта Віктара Шведа. Кіраўнік гміны прыгадаў, што пасол Чуж хадайнічаў за тым, каб утрыманьці курсіраванне цягнікоў на лініі Чаромха — Беласток (прывінамі да канца года), а спадарыня Рыгаровіч знайшла гроши ў старостве на пабудову дарогі ў напрамку Клюкавічаў. Затым голас узяў Ян Сычэўскі, які пажадаў прысутным добрага адпачынку пры музыцы і песні. Валянціна Ласкевіч выклікала на сцэну калектыў „Стречанне” з Беларусі: „Ехалі госці з Мазыра за сенсам кілеметраў, — гаварыла вядучая. — Прывітайма іх”.

Закружыліся на сцэне пары. Панеслася звонкая песня. Народны ансамбль песні і танца „Стречанне” два разы выклікаўся на сцэну і за кожным выхадам публіка ўзнагароджвала яго авацый.

Паколькі спачатку арганізаторы перажывалі з аўдыторыю, дык пасля гадзіннага канцэрта на плошчы не было ніводнага вольнага месца на лаўках, а за агароджай на тратуары скапілася столькі людзей, што камар носа не суне. Гандляры цешыліся. Каляровыя цацкі, цукровая вата, пражаная кукуруза, кандытарскія вырабы і марожанае расходзіліся вока-камгненна. Атракцыёнам для дзяцей стала надзіманая цацка-палац, на якой за 2 зл. можна было ўдосталь падурэць.

Кожны знайшоў штосьці сабе. Меламаны цікавіліся магнітафоннымі касетамі і кампакт-дыскамі папулярных калектываў, іншыя аглядалі выданні Віктара Шведа, а аматары піва скрыліся ў цяньку каляровых парасонаў і смакавалі гэты на-пой. У клубе можна было паглядзець выстаўку дзіцячых вырабаў групы „Бацік”.

Да століка, пры якім я сядзеў побач Віктара Шведа, падыходзіць сімпатычны мужчына, які шчыра вітаеца з пазам. „Знаёмся, Валодзька”, — рэкамендаваў пасл — мой прыяцель Славамір Трафімюк з калектыву „Ас”. Мы супрацоўнічаем. Славамір напісаў музыку да майго верша і гэтую песню співаюць на канцэртах”. Лідэр „Аса” ўручыў Вікта-

ру кампакт-дыск з гэтым запісам і дэдыкацыяй ад калектыву.

Канцэрт працягваўся. Штораз змяняліся выступаючыя на сцэне калектывы. Вось заходзяць „Каласкі”. Ансамбль павялічыўся на мужчынскую группу, у ліку якой знаходзіцца сын мастацкага кіраўніка Алы Каменскай, Давід Дубец. У час выступлення маці з сынам выканалі некалькі песен, якія сардэчна ўспрыніяла публіка. Хлопцы з „Аса” заваражылі чарашан бадзёрай музыкай і песней.

„Прымакі” пачалі выступленне песні „Мой родны кут” на слова Якуба Коласа. Напомнілі пры гэтым публіцы аб 120-ай гадавіне з дня нараджэння народнага песняра. Маладзёжная группа „Rewers” з Чаромхі выканала некалькі вядомых песен, між іншым: „Тапалія”, „Распрагайце хлопцы коней”.

Госці з Беларусі як і беластоцкія калектывы спішаюцца на чарговы фэст у Кляшчэлі. Валянціна Ласкевіч развітваеца з публікай, перадаючы адначасова ініцыятыву суарганізаторам.

Пасля яшчэ выступілі канікулярны вакальна-танцевальны калектыв, які арганізавала ў час сяголетніх канікулаў пры ГОК Барбара Кузуб-Самасюк, дзіцячыя духавы аркестр капельмайстра Юзэфа Дэнізяка, „Вульчанкі”, „Нараўчанкі” і капэла з Дубіноў пад кіраўніцтвам Пятра Скепкі. Варта адзначыць, што самадзейнікі з Нараўкі, Дубіноў, як і салістка з „Тыневічанак” Мар’я Філімонюк у Чаромхі завіталі нечакана, робячы гэтым самым мілы сюрприз арганізаторам. Выступленні калектываў перапляталіся са шматлікімі конкурсамі і гульнямі. Уздельнікі атрымоўвалі ўзнагароды — магнітафонныя касеты, кандытарскія вырабы і касметыку. Былі конкурсы ведаў аб Чаромсе, чыгунцы і „Чарамшыне”. Выбіралася прыгажуна публікі, засталася ёю Івона з Чаромхі, выпускніца Гайнаўскага ліцэя.

Амаль пяцігадзінная мастацкая частка набліжалася да канца. Але не быў гэта канец фэсту. Ад восьмай вечара пачыналася дыскатэка пад гукі дыска-польевых ансамбляў. Аматары танцаў гулялі да позней ночы.

Нельга абысці маўчаннем спонсараў, без якіх не быць гэтаму мерапрыемству. А былі імі: Фонд імя Стэфана Баторыя, Павятовае староства ў Гайнаўцы, прадлінне Рады гміны ў Чаромсе, насычальнія шпалаў, якія прызначыла дошкі, якія і брыгада Багдана Чэкуця з прадпрыемства Чыгуначнага рухомага саставу, якія з іх выканала лаўкі. Шчырая падзяка за гэта арганізаторам як і спонсарам. О то-то быў фэст!

Уладзімір Сідарук
Фота аўтара

У неймаверна спякотны поўдзень 28 ліпеня г.г. у вёсцы Градалі Арлянскай гміны адбыўся народны фэст на сцэне ля вясковага клуба. Шматлікая публіка, якая расцягнулася на лаўках, дзе сонца пражыла як кухня сала на патэльні, не вытрымала спякоты і ўсе лаўкі былі перанесены ў цяньёк.

Фэст адкрыла Аліця Собунь, дырэктар Гміннага асяродка культуры ў Орлі і выклікала на сцэну арганізатора фэсту — энергічнага солтыса Сцяпана Брэнкью, войта гміны Яна Добаша і старшыню ГП БГКТ Яна Сычэўскага. Солтыс прывітаў прысутных на фэсце, авойт адзначыў, што солтыс Градалёў быў ініцыятарам правядзення фэсту і ўнёс найбольш працы і гроши ў яго падрыхтоўку. Такія мерапрыемствы вельмі патрэбныя насельніцтву, яны найчасцей з’яўляюцца ў вёсках адзінай пацехай у цяжкім штодзённым побыце. Войт сардэчна прывітаў гасцей: войтаў суседніх гмін — Дубіцкай Анатоля Паўлоўскага і Боцькаўскай Станіслава Дэрэгайлу, віцэ-консула Эспублікі Беларусь у Беластоку Ігара Сякрэту, мэра горада Пружаны ў Беластокі Юрыя Каталу, старшыню ГП БГКТ Яна Сычэўскага і сакратара Валянціну Ласкевіч.

У канцэрце, які павяла Валянціна Ласкевіч, выступілі эстрадны калектыв „Ас” з Беластока, галасісты жаночы хор „Забава” і дасканалы мужчынскі квартэт з Пружан, хор БГКТ „Крыніца” з Беластокі пад музычным кіраўніцтвам Віктара Маланчыка, эстрадны калектыв „Кошыкі” з Беластока пад кіраўніцтвам Андрэя Жамайды. Выступілі таксама „народны паэт Арлянскай гміны” Андрэй Грайко з вершамі „Апрацоўка ліні” і „Кірмаш”, якія публіцы надта спадабаліся. Трэба сказаць, што А. Грайко, з’яўляецца таксама дасканальным дэкламаторам. На заканчэнне канцэрта, які працягваўся дзве з паловай гадзіні, з поспехам выступілі бельскія „Васілічкі” пад мастацкім кіраўніцтвам Мікалай Мяжэннага.

Войт Арлянскай гміны сардэчна падзякаў усім прысутным за ўдзел у фэс-

це, а ўсім спонсарам за фінансавую дапамогу ў яго правядзенні. Усіх выканаўцаў мастацкай часткі і запрошаных гасцей войт запрасіў на супольны абед, які адбыўся ў прыгожа адрамантаваным сялянамі вясковым клубе.

... і у Дубічах-Царкоўных

Фэст у Дубічах-Царкоўных адбыўся ў намнога лепшых умовах. Праводзіўся ён у вядомым урочышчы Бахматы, на сцэне даслоўна на вадзе. Канцэрт распачаўся ў 17³⁰ гадзін, калі ўжо гарачае сонійка апусцілася і купалася ў цёплых хвальях вадасховішча. Мнагалікая публіка расцягнулася на лаўках, а нават на прынесенных з сабою пледах уздоўж берага, над вадою. Присутных сардэчна прывітаў войт Дубіцкай гміны Анатоль Паўлоўскі, а асблівіа запрошаных гасцей — войтаў суседніх гмін — Вольгу Рыгаровіч з Гайнаўкі і Рыгора Мацкевіча з Чыжоўкі, консула Эспублікі Беларусь у Беластоку Аляксандра Карапчуна, куратара асветы Зофію Транцыгер з мужам, старасту Гайнаўкі Уладзіміра Пятрочука, бурмістра Гайнаўкі Анатоля Ахрыцюка, старшыню ГП БГКТ Яна Сычэўскага і сакратара Валянціну Ласкевіч. Ян Сычэўскі пажадаў прысутным добрых уражанняў ад канцэрта, які павяла Валянціна Ласкевіч.

Выступілі бельскія „Васілічкі”, эстрадны калектыв „Кошыкі” з Беластока, хор БГКТ „Крыніца”, эстрадны калектыв „Сакрэт” з Міхалова пад кіраўніцтвам Тамаша Лукшы, маладзёжная капэла з Дубін пад кіраўніцтвам Пятра Скепкі. На заканчэнне выступілі народны жаночы хор „Забава” і мужчынскі квартэт „Ліцьвіны” з Пружан у Беларусі.

Войт гміны сардэчна падзякаў усім прысутным за ўдзел у канцэрце, а ўсе мастацкія калектывы і гасці запрасіў на вячэр.

На абодвух фэстах падпісваў я свае патэчныя кніжкі. Прадаваліся таксама магнітафонныя касеты з беларускімі песнямі ў выкананні беларускіх мастацкіх калектываў з Польшчы і Беларусі.

Віктар Швед

У Еўропу праз Дубічы

28 ліпеня г.г., у нядзелью, у Дубічах-Царкоўных адбыўся беларускі фэст. Арганізаторам і ініцыятарам мерапрыемства было Беларуское грамадска-культурнае таварыства, гмінныя ўлады і павятовая староства ў Гайнаўцы.

Над вадасховішча, хаця надвор’е спрыяла сямейным выездам на ўлонні натуры, не прыехала многа людзей. Аматарамі беларускіх і дыскатэковых песен быў пе-раважна жыхары Дубіч і летнікі з адпачынкаў асяродка (аб чым свядчылі купальныя строі). Мерапрыемства ўдасцілі важныя гасці з Беластока, Гайнаўкі і навакольных гмін.

На сцэне, апрача нашых калектываў, выступілі два гурты з Пружан — „Ліцьвіны” і „Забава”.

Спадарыня Валянціна Ласкевіч, вядучая мерапрыемства, падсумавала нядзельнае спатканне над зацівам такім словамі: „Усе цяпер спішаюцца ў Еўропу, так як і мы ў Дубічы, якія цяпер, пасля вялікіх змен, стаяць на прыступку вышэй чым Еўропа”. Складанай будзе сітуацыя нашай краіны, калі так мала людзей, як у Дубічах 28 ліпеня, будзе зацікаўленых аўдзіннем з Еўропай.

Паўліна ШАФРАН

Калі падымуцца старцы?

Ідучы пяшком па гравійна-пясчанай дарозе ў манастыр Вялікая лаўра, разглядаліся мы, ці не нагоніць нас нейкая машина. З афонскай сталіцы Карыеса ездзяць у Лаўру невялічкія аўтобусы, якія за аплатай падвозяць паломнікаў. Было душна, да манастыра трэба было ісці некалькі гадзін і таму рашыліся мы затрымаць першую машину. Пашанцавала нам, бо ў невялікім аўтобусе ўсім хапіла месца. Па дарозе затрымаліся мы яшчэ каля Ручайка працадобнага Афанасія, які выплываў са скалаў. Усе паломнікі напіліся святой вады, некаторыя абмылі твары і, набраўшы вады ў бутэлькі, паехалі ў манастыр.

Заснаваны ў X стагоддзі манастыр Вялікая лаўра абведзены тоўстым і высокім абарончымі мурамі. Усярэдзіне старыя цэрквы і жыллёвія будынкі пацвярджалі старожытнасць манастыра. Падмацаваўшыся лукумі і кавай адправіліся мы ў Румынскі скіт прарока Прадрома. Рашилі, што ў Лаўру вернемся пазней.

У румынскім скітзе зайдлі мы пяшком, а на наступны дзень наведалі недалёкую пячору працадобнага Афанасія. У пячору трэба было спускацца па больш чым ста каменных ступенях. Дзьмуў вецер і трэба было ўважліва ступаць, каб не спатыкнушыся і не паляцець у велізарную пропасць. Капліца і іншыя памяшканні каля пячоры былі закрыты. Побач уваходу ў капліцу стаяла вялікая ікона Божай Маці, збоку — месца на свечкі. Зараз амаль усю пячору займаюць забудаванні. У X стагоддзі маліўся тут працадобны Афанасій, які лічыцца пачынальнікам арганізаціі манаства на Афоне. Можна дадумаць, што пры яго жыцці не было каменных ступенек і па старонінім цяжка было сядыць дабрацца.

У Румынскім скіце вельмі суровыя ўмовы жыцця. У пакоях паломнікаў, на калідорах і ў туалетах няма электрычнасці. Усюды вісіць газоўкі. Нічым не адрозніваліся яны ад лямп, якімі карысталіся нашы сяляне ў палове мінулага

стагоддзя. Багаслужэнні, таксама, былі даўжэйшымі чым у іншых манаstryах. Раннія малітвы ў царкве пачыналіся а палове трэцяй раніцы, а паломнікамі маглі паказацца яшчэ даўжэйшымі, паколькі румынская мова яшчэ больш незразумелая, чым грэчаская.

Вярнуўшыся ў Лаўру спаткалі мы старэнкага святара, з жаночага манастыра з Расіі, які прыехаў сюды разам з маладым псаломшчыкам. Расказаў яны нам пра сваё падарожжа на самую высокую горную вяршыню (звыш 2 000 метраў над узроўнем мора), якой названне Афон. Выйшлі яны са Скіта святой Анны і спачатку падымаліся сярод зялёнай расліннасці. Пасля ішлі ўжо толькі па камяністым і скалістым шляху. Сямідзесяцідзвухгадовы святар ішоў стойка і пасля дзесяцігадзіннага падарожжа, з адпачынкам, дайшоў са сваім псаломшчыкам да горнай прыстані.

Паводле падання, вакол Святой Гары Афон жыве дванаццаць старцаў розных нацыянальнасцей. Умовы, у якіх яны жывуць, вельмі цяжкія, але манахі молящи ўвесь час і Гасподзь дапамагае ім перадолець усе складанасці. Моляща яны за ўсіх людзей, а калі адзін з іх памірае, яго замяшчае іншы з ліку манаҳаў. Калі будзе набліжацца канец існучаму свету, усе дванаццаць старцаў падымуцца на вяршыню Гары Афон і адслужаць на ёй апошнюю Святую Літургію. Сённяшнія манаҳі сур'ёзна ўспрымаюць паданне і вераць у яго сапраўднасць.

Хаця над морам можна было хадзіць у кашулях з кароткімі рукавамі, то высока ў горах было вельмі холадна. Святар назбіраў галія і распаліў у печцы. Прывркуўшыся коўдрамі, якія былі ў доміку, падарожнікі спалі да моманту, покі гарэла галлэ. Пасля холад не даваў ужо заснуць і спакойна сядзець. Да чакаўшыся раніцы адправіліся яны ў дарогу і праз некалькі гадзін былі ўжо на самай горнай вяршыні, на якой знаходзіцца вялікі жалезні крыж. Адтуль у час добрага надвор'я можна ўбачыць амаль увесь Афонскі паўвостраў. Аднак майм сураз-

Манастыр Вялікая лаўра абведзены абарончымі мурамі.

моўцам надвор'е не спрыяла і сыходзячы ўніз, паблудзіўшы крыху, замест у Прадромаўскі скіт сышлі ў Лаўру.

Манастыр Вялікая лаўра заснаваны быў працадобным Афанасіем, а сродкі на яго будову і ўтрыманне перадаваў візантыйскі імператар Нікіфар Фока. Яшчэ перад будовай працадобны Афанасій маліўся ў царкоўцы ўзвядзенай на месцы паганскаага капішча. Паводле падання, калі працадобны будаваў царкву, то д'яблы ноччу разваливалі збудаване. Тады ў сне з'явілася яму Божая Маці і сказала, што ён павінен за дзень і нач збудаваць царкоўку. Раніцай павінен адслужыць у ёй Святую Літургію і тады д'яблы не будуть мець сілы разбурыць яе. Так і зрабіў св. Афанасій, малітвамі выганяючы нячыстыя духаў. Наведалі мы гэтае месца — невялічкую царкоўку і келлю.

У Вялікай лаўры знаходзіцца ікона Божай Маці, напісаная як пацвярджэнне з'яўлення Божай Маці працадобнаму Афанасію. Багародзіца з'явілася інаку Афанасію на месцы, адкуль зараз выцякае ручайнік, названы яго іменем. Калі пасля вялікіх неўраджай манаҳі разышліся з Вялікай лаўры ў пошуках харчавання, працадобны Афанасій таксама рашыўся адправіцца ў Карыес. У час адпачынку з'явілася яму Божая Маці і папрасіла асташа ў Лаўры, абыцаючы

дапамогу. Каб манаҳ паверыў яе словам, папрасіла яго ўдарыць жалезнім жазлом у скалу і з яе ручайком выцякла вада, якая цячэ да гэтай пары. Багародзіца завярала, што працадобны знойдзе ў манастыры запасы харчавання, што і сталася. З гэтай пары Божая Маці дапамагае манаҳам Вялікай лаўры здабываць харчы і лічыцца манастырскай Эканамісай. У манастыры выбірающа толькі намеснікі эканома, а ўсі манаҳі моляща перад іконай Божай Маці „Эканамісай”, каб падавала яна дапамогу не толькі ў здабыванні яды, але і ў іншых патрэбах. У Вялікай лаўры многа ікон Божай Маці і часціц астанкаў святых. Сярод іх — частка чэрала Васілія Вялікага і левая рука Іаана Залатавуста. У капліцы працадобнага Афанасія знаходзіцца яго жалезні жэзл і крыж. Увагу паломнікаў прыцягвае старое дрэва, якому каля тысячы гадоў.

Зараз вядуцца рамонты манастырскіх будынкаў, побач манастыра нядаўна была збудаваная пляцоўка для пасадкі верталётаў, будуюцца стаянкі для аўтобусаў. Вялікую лаўру кожны дзень наведвае многа турысты.

З Лаўры на аўтобусах і судне дабраўліся мы ў прыстань Скіта святой Анны.

(працяг будзе)

Аляксей МАРОЗ

Фота Адама БАРАВІКА

Музыкі з Гайнаўскага белліцэя

Спакон вякоў музыка адыгрывала важную ролю ў людскім жыцці, а яе напрамкі выклікалі спрэчкі між пажылымі і маладымі людзьмі. У 1990 годзе музыка дыска-пола ахапіла ўсю краіну, выклікаючы і прызнанне, і крытыку. Дзякуючы прыватнай ініцыятыве паяўліся мадэрнія залы на некалькі тысяч асоб і танцавальныя памяшканні ў каштоўных пачатковых школах і пасляпэгэ-эраўскіх будынках. Вясковыя забавы, якія раней ладзіліся ў кожную суботу, адъяліся. Клубы дыска-пола падводзілі аўтобусы ахвотным гуляць у вялікім натоўпе, асветленым віруючымі каляровымі пражектарамі і іншымі прыёмамі мабільнага мастацтва.

Ад некалькіх гадоў гэты ўздрым дыска-пола крыху прыеўся, паслабеў. Большасць клубаў, якія раней вырасталі як грыбы пасля дажджу, не вытрымалі канкурэнцыі і сталі нерэнтабельнымі. Но ці ж можна масава заганяць людзей да гульні? Выжыла і трymаецца элекtronная музыка, усялякія сінтэзаторы. Сёння маладзёжная калектывы

складаюць на практицы двух клавішных інструменталістай і неабходная дыскета з запісам рытму. Музыка быццам прысутнічае, але яна зусім штучная, механічная. Паводле мяне, барабаншчыка, „аўтаматычны перкусіст” толькі і тупае запраграмаваны рытм без брэйкаў (талеркавага механізму) і індывідуальных уставак і ён не можа заступіць сапраўднага музыкі. Таму лічу абнадзейваючай з'явай тое, што дзе-нідзе пачынае прайяўляцца колішніхарактар музыкі з багацейшай інструментацияй.

У Гайнаўцы група падлёткаў стварыла музычны калектыв, у складзе якога маєт гітары, арганы, два акардэоны і акустычны барабан. Дваіх з іх ліку: Дарыюш Астапкевіч (бас-гітара) і Радаслаў Верамчук (вакал, акардэон) вучыца ў Гайнаўскім белліцэ, трэці, наймалодшы, Данель Сакоўскі — у Белгімназіі. Чацвёрты, Раман Цыбулін з Кляшчэліяў, вучыцца ў Бельскім будаўнічым тэхнікуме. Пазнаёмліўся яны ў час Фестывалю царкоўнай музыкі. Усе цікавіліся музыкай ад наймалод-

Калектыв „Рэверс” у „Купале” ў Арэшкаве. На першым плане Данель Сакоўскі, за ім — Дарыюш Астапкевіч, Раман Цыбулін і Радаслаў Верамчук.

шых гадоў, бо яна складала і сямейную традыцыю. Данеля іграць на бубні вучыў яго бацька Сяргей, які сам іграў у шмат якіх калектывах. Ліцэйцы рабілі вучыцца ў музычнай школцы.

Калектыв, які прыняў назыву „Рэверс”, існуе год пры Гайнаўскім белліцэ, а таксама выступае самастойна. Частка інструментаў уласная, а частка — ліцэя. У сваім рэпертуары маюць не

толькі сучасную музыку, але і любімую гіты сваіх бацькоў і дзядоў. Да ігры ставяцца ахвотна і, пакуль, іграюць дармова — каб паказацца. У апошні час выступалі ў агратурыстычнай гаспадарцы „Купала” ў Арэшкаве, на фэсце ў Чаромсе, на Днях Кляшчэль. Набіраюць вопыт і ўжо радуюць публіку.

Міхал Мінцэвіч

Фота аўтара

Гаспадыня (з левай), гаспадар і аўтарка ўспамінаў.

Эвакуіравалася на караблі

(працяг з папярэдняга нумара)

У першыя дні гаспадыня вучыла мяне пасцель складаць, прыбіраць, у печах паліць, варыць, няньчыць, у агародзе працаўцаць. А найбольш працы было ў ліпені і жніўні, тады гаспадыня загатаўляла вёкі. Трэба было ваду насіць, вёкі мыць, памыць выліваць, чыстыя банкі насіць у альтану, напаўніць там іх, заносіць на кухню, вугаль прыносиць, ну і тыя вёкі насіць пасля ў падвал. І так ад пятай раніцы да адзінаццатай вечара. Усю гародніну і фрукты гаспадыня кансервавала ў вёкі; разам было каля васьмісот банак.

Немцы думалі, што мы ні чытаць, ні пісаць не ўмеец. Аднойчы гаспадыня прынесла рускую газету і пытае, ці ўмюю чытаць; я прачытала. Пасля прынесла польскую і я таксама з ёю спрапілася. І нямецкую газету таксама... Я даволі хутка авалодала нямецкую мову.

Уся ежа на карткі была, напрыклад паўлітра поўнага малака ў суткі на дзіцяці і чвэрць літра худога малака на дарослую асобу, а булкі толькі дзесяцям бы-

лі. Але вельмі добра кармілі, суп варылі са спажывецкай брускі, але вельмі смачны быў.

Гаспадар працаўаў паставішчыком у рабочым лагеры ў Пілаў. Калі фронт далёка быў, то ён раз у тыдзень прыязджаў, а калі рускія таўканулі, то раз на два тыдні. Прывозіў булкі, якія грэлі ў печы.

Дзеци елі ў дзіцячым пакой і да тae пary не мелі права адтуль выйсці, пакуль свайго не пaelі. І цацак не мелі права са свайго пакоя выносіць, а калі гаспадар прыязджаў, то нельга ім было збягагаць са сходкаў. Пытаў мяне, ці паслухамяня быў, тады даваў ім нейкі гасцінец, бо заўсёды яблык прывозіў або што іншае.

Раз я пісала ліст і адзін з хлопцаў — ён такі хуліганаваты быў — выліў мне атрамант. Я заплакала. З'явіўся на гэта гаспадар, схапіў дзеравянную лыжку і як урэзваў віноўніка, то тая лыжка і пераламалася. Тады ён адправіў іх дваіх з нажом, каб выразалі трэх бэзавых віткі, звязаў тыя віткі і яшчэ раз ім уляпіў.

І я часам іх пацягнула, як біліся. А пасуседску жыла суседка, гітлерайка, і яна крывым вокам паглядала на мяне. Аднойчы той хуліганаваты набраў шуфель пяску і ёй у акно сыпнуў. Я ёй тады сказала, каб паскардзілася гаспадару, што я яго б'ю. Я, хаця была служанкаю, не мела права збіраць дзіцячых цацак — гэта быў іх аваўязак.

Я ела разам з гаспадарамі, яны сядалі насупраць сябе, а я — збоку. Я ў масле рысавала нажом кветку і гэта гаспадару вельмі падабалася. Ён казаў, што калі будуць пытакі мяне, дзе я ем або сплю, каб я адказала, што сплю ў кухні на раскладным ложку, а ем сама ў кухні. Нельга было гаварыць, што ела разам, бо такі быў закон Гітлера, каб не есці разам каля стала. Гаспадар гаварыў: А што народ вінаваты, што адзін другога забівае?

Калі той яго сын разліў мне атрамант і я плакала, гаспадар суцяшаў мяне, што там мяне замуж аддадуць, бо тут, у нас, жыцця не будзе бо немцы (не гаварыў мы, толькі немцы) будуць праўці. У іх да мяне працаўала нянькаю нямецкая дзяўчына, сіратка, і яе гаспадары аддалі замуж.

Мне часта школа білася, амаль кожны дзень нешта з рук падала. Аднойчы несла я трох шклянкі, узяўшы іх пальцамі зверху. Адна шклянка адламалася і гаспадыня накінулася на мяне з крыкам, таму што новы посуд купіць было немагчыма, бо ўся вытворчасць працаўала на патрэбы фронту. Але гаспадар бараніў мяне:

— Перастань, бо яна баіцца.

Прыбірала я ў дзіцячым пакойчыку і на печ лямпу з ільвом паставіла. У той час дзеци адчынілі дзвёры і ад скразняку тая лямпа звалілася і пабілася. Гаспадыні тады не было дома, а калі вярнулася, я ёй сказала. Яна загаласіла, што гэта падарак ад мужа на дзень нараджэння. І суседка апраўдвалася мяне, што я цэлы дзень плачу. А я цэлы тыдзень як на іголках хадзіла. Прыйехаў гаспадар і гаспадыня яму расказала. Ён паклікаў мяне:

— Ты, таўстушка, што ты зрабіла?

— Лямпа ўпала...

— Ты ж яе нарокаам не пабіла.

Я не мела адвагі есці ўволю, але гаспадар гаварыў, каб я ела, колькі мне трэба, бо я маладая. І я ўжо важыла 83 кілаграмы. І гаспадар даволі круглы быў. Гаспадыня ела мала, каб не абкарміцца і худая была ад гэтага. Гаспадар смяяўся, што яна хутчэй здохне, чым мы паходзеем. Часам жартаваў:

— Пачакай, пачакай, прыдзе час, што і так не будзе што есці.

Не было матэрыялу. Гаспадар часам аднекуль прывозіў чорны або белы матэрыял, але і так трэба было ўсё цыраваць: і шкарпеткі, і бялізну; цыроўка на цыроўцы была.

Аднойчы гаспадар забраў сям'ю ў водпушк над мора. І мне таксама сказаў ехаць, то я ўпершыню мора пабачыла. Дадуць мне гроши і я з дзецімі на карусель хадзіла. У порце на рэйдзе стаяў турыстычны карабель „Biene“ (пчала) — аглядалі мы яго; пасля на тым самым караблі давялося нам уцякаць перад фронтам. Месяц часу былі над морам.

Гаспадару было пяцьдзесят гадоў, а гаспадыні трыццаць тры. Яна мела каханка ў Познані і аднойчы да яго на трох дні паехала, а мне загадала гаварыць, што паехала да работы. Калі прыехала, то торт пекла. Першы і другі раз не ўдалося, але на трэці раз торт атрымаўся і яна мяне паслала на пошту, каб той торт у Познань адправіць.

Я стаю з пачкай у чарзе, а каля пошты фура, з якой хлопец пачкі носіць і ўсё на мяне паглядае. Калі я здала туую свою пачку, ён падыходзіць да мяне:

— То ты?!

— Я.

— Адкуль ты тут узялася?

— А ты?

Быў гэта хлопец з суседняй вёскі, які яшчэ да ссылкі ў Германію азіраўся за мною. Абмняліся мы адрасамі. І больш ужо не бачыліся, не вярнуўся ён...

Я і ў пральню ездзіла і ўжо пазнаёмілася з нашымі хлопцамі, што рабілі ў горадзе і ў порце. Я прасіла гаспадыню, каб дазволіла мне ў нядзелью з імі пабачыцца; гаварыла толькі, што сваякі яны, бо інакш не пусціла б.

(працяг будзе)
Запісай Аляксандар Вярбіцкі

Наракаць кожны можа, але...

Здзіўляе мяне папулізм старшыні Праграмнай рады тыднёвіка „Ніва“. Разумею тых карэспандэнтаў „Нівы“, якія бачаць дэмакратыю ў III Рэчы Паспалітай як ашуканства, але чаму журналіст і да таго прафесар так яе асуджае, калі ў сваім фельетоне („Ніва“ № 22 ад 2.06.2002 г.) піша: „З лібералізмам, капіталізмам ці дэмакратыя ўсё што адбываеца ў Польшчы пасля 1989 года, мае толькі сімвалічную сувязь“. Не ведаю. А так пры нагодзе, хацелася б пачытаць, як мела б выглядзець дэмакратыя паводле вучонага фельетоніста. Бо чытаю таксама, як чытачка „Нівы“ Надзея М. Барт-Юрэвіч, усё што піша Мірановіч у „Ніве“, але апрача наракання, нічога становічага не магу дачытацца. Пэўна, Мірановіч адкажа, што ён не палітык. Так, я з тым згодны, але чаму ён займаецца палітыкай? — Шыкуеца да асенініх выбараў у самаўрады ці як? І піша так, як хочуць слухаць прыхільнікі Лепэра? Хоць з другога боку, як сам заяўляе, ён глыбока перакананы, што „ПНР ніколі не спыніла свайго існавання“, што далей, як у таго Карабаша, цяпер на паліцах у магазінах стаіць адзін воцат? Разумею, што Лепэр навокал бачыць ка-

рупцию і зладзеяства — ён змагаеца за ўладу і прымяняе такую сацыялізміку, якая ў такі складаны час для грамадства найлепшая, каб ту ўладу здабыць, дзякуючы, не чаму іншаму, як дэмакраты. Але чаму Я. Мірановіч упісваеца ў адзін голас з Лепэрам, не ведаю, хоць калі так падумаць, то можа Мірановіч хоча забяспечыць масты, цяпер. Бо калі Лепэр возьмез ў сваіх рукі поўную ўладу, гэта будзе козыр у рукі, але я існавання „Нівы“, фінансаванай той жа ўладай, не прадбачаю. Нават тады, калі „Ніву“ поўнасцю ўтрымліваць будуць чытачы.

Я. Мірановіч у сваёй публіцыстычнай дзейнасці многа піша пра паўсюдную карупцыю, прысвоеную людзмі эліты ўлады маёmacь. Пішу, што мно-га піша, бо так ёсць. У кожным артыкуле, аўтарам якога з'яўляецца Мірановіч, вобраз рэчайнасці трагічны. Няма бяспекі, людзі баяцца вечарам выходзіць з хаты, удзень падлеткі нападаюць на старэйшых, тэрарызуюць гарадскія кварталы. Адвакаты амаральні, а суддзі і праукороры карумпаваны. Затым якая ж можа тут быць справядлівасць. „Карупцыя стала амаль фармальным элементам публічнага жыцця,

а палітыка найбольш прыбытковай формай публічнай актыўнасці“. Мірановіч дзеліць грамадства на нас добрых і злых палітыкаў. Ага, яшчэ да злых за-лічае падлеткаў, якія сталіся таму злымі, што „выходзяць на фільмах-баевіках, прапагандуючых усялякія спосабы забойства“. На такі заняпад жыцця ў III Рэчы Паспалітай Мірановіч прапануе прости выхад: „Без змены юрыдычнага і эканамічнага становішча ў краіне немагчыма будзе дачакацца бяспекі на вуліцах гарадоў“. Далей, трэба адсунуць ад улады лакальных „царыкаў“ і карумпаваных палітыкаў, тады працоўны і беспрацоўны люд зварухнецца са стану безнадзеянасці.

Складаеца ў мяне досьць сумнай рэфлексія: журналіст, прафесар Бела-стоцкага ўніверсітэта не бачыць склада-насцей сучаснага жыцця ў перыядзе пе-рамен. Наракаць на карупцыю, зладзеяства, заняпад можа кожны, але журналісты, публіцысты, рэпартажысты павінны пісаць канкрэтна: той і той палітык карумпаваны, да таго і таго чыноўніка не падыходзіць з пустым канвертам і г.д.

Чытаю, што засноваўся ў Беластоку Форум нацыянальных меншасцей, мэ-

тай якога з'яўляецца перамога ў асенініх самаўрадавых выбараў. Нягледзячы на разнароднасць асяроддзя, удалося стварыць палітычную структуру, якая ідзе да ўлады. Так быць павінна! Хоць ёсць небяспека, што людзі зноў скажуць: стварылі Форум, каб „жондзіці“. Затым трэба Форуму акрэсліць супольную праграму дзейнасці, калі ўжо „возьмем“ ўладу, а „Ніва“ адкрые свае старонкі на шырокую дыскусію, творчую і крытычную наконт існуючай улады. Немагчыма, каб дзеячы шматлікіх арганізацый не мелі нічога новага запрапанаваць выбаршчыкам. Немагчыма, каб членай Форуму яднала толькі праваслаўе.

Міхась Куптэль

Ад старшыні Праграмнай рады:

Паважаны Спадар Куптэль. Па-перше, ісці на выбараў не збіраюся і Вашыя падазрэнні тут зусім не на месцы. Пра карупцыю і зладзеяства маю пастаянную інфармацыю, чытаючы газеты: „Rzeczpospolita“, „Wprost“, „Polityka“, „Najwyższy Czas“, слухаючы Польскае радыё і аглядаючы Польскае тэлебачанне, а асабліва трансляцыю з нарадаў Сейма. Пра ўсё гэтае гавораць і пішуць польскія палітыкі і публіцысты. Не веду, што Вы, праўжываючы ў Гданьску, глядзіце толькі Шведскае тэлебачанне.

Яўген Мірановіч

Фільмавы вечар

Жнівень, адзін з цялінейшых месяцаў года, часта даводзіць нас да роспачы гаражым надвор’ем. Не памагаюць халодныя напоі, душы. Што тады рабіць? Кінааматары ведаюць — пайсці ў кіно! На гэты тыдзень прапаную два цікавыя фільмы. У кінатэатры гледачоў ахіне не толькі прыемны холад, але і не адзін з іх адчуе дрыжкі эмоцыі.

„Фанатык” („The Believer”) Генры Біна выклікаў вялікія супяречнасці ў еўрапейскай публікі. З-за называння яго антысеміцкім, нацысцкім фільмам прыцягнуў увагу маладых людзей.

„Фанатык” гэта не толькі фільм аб неталерантнасці, гэта цікавы запіс бацацьбы з уласнай тоеснасцю аж да самазніштажэння. Дэні, у гэтай ролі пабачым Раяна Гослінга, з аголенай галаўой, кашуляй са свастыкай, разам са сваімі прымітыўнымі сябрамі-скінхедамі не прапускае моманту, каб сутыкнуцца ў бойцы з яўрэямі.

На згуртаваннях, якія вядуць фашысцкія інтэлектуалы, Дэні заклікае ўсіх да генацыду яўрэяў. Пры гэтай нагодзе пазнае дзяўчыну — Карлу (у гэтай ролі Самер Фенікс). Знаёмства, апрача цялеснага боку, выклікае дзіўнае, можна нават сказаць хворае, зацікаўленне дзяўчыны юдаізмам. Хоча яна быць пакрыўджанай, адчуваць сваю нікчэмнасць, падпрадкаванне мацнейшаму, у гэтым выпадку Дэні.

Нязгода хлопца з рэчаіснасцю мае карані ў дзяцінстве. Дэні, народжаны ў яўрэйскай сям’і, хаця вывучаў „Тору” ў школе рабінаў, не мог і не можа па-ніць правілаў, якія кіруюць светам.

Бунтуеца ён супраць натуральнай слабасці яўрэяў, якую накідае ім Святое Пісанне. Думае, што гэта слабасць была прычынай Галакосту.

Дэні апынуўся паміж кахраннем і нянявісцю, сілай і слабасцю. Раз загадвае знішчаць яўрэяў, іншым разам — кахаць, бо з нянявісці чэрпаюць яны сілу і толькі кахраннем можна іх аслабіць.

„Айрыс” („Iris”) — фільм Рычарда Іры — у цудоўны спосаб пераказвае гісторыю жыцця брытанскай пісьменніцы Айрыс Мардак, прыгожай, вельмі інтэлігентнай жанчыны, якая была свайго роду загадкай для свайго асяроддзя. Першынствуючы не толькі ў наукоўым, але і прыватным жыцці, сапхнула ў цене свайго мужа, прафесара літаратуры ў Оксфордзе — Джона Бэйлі. Здабываючы новых прыхильнікаў, атрымліваючы чарговыя наукоўыя і літаратурныя ўзнагароды, забывае аб сапраўдных каштоўнасцях, якімі трэба кіравацца ў жыцці.

Глядач мае магчымасць пазнаць Айрыс у гады яе маладосці, і ў час калі пакутуе ад хваробы Альцгеймера. Незалежная, поўная энергіі жанчына сталася бяздарнай як дзіцё, залежной ад асяроддзя. Фільм паказвае сапраўдную вартасць чалавечага жыцця — любоў, без ніякіх слоў скаргі, загадаў ці просьбаў.

У ролі маладой Айрыс пабачым Кейт Вінслет, вядомую ўжо з „Тытаніка”, дзяўчыну з вялікай грацыяй і энергіяй. Аднак Джуды Дзінч, якая зіграла састарэлую Айрыс, паказала самае высокае акцёрскае майстэрства.

Паўліна ШАФРАН

Моладь з Пружанскаага і Камянецкага раёнаў са сваімі апекунамі Аленай Апарынай і Аляксандрам Сахранным.

Дзеля пашырэння Еўрасаюза

Гайнаўскае Павятовае староства ў супрацоўніцтве з сярэднімі школамі і Беластоцкім цэнтрам дапамогі няўрадавым арганізацыям з 30 чэрвеня па 23 ліпеня ладзілі ў Белавежы „Летнюю школу еўрапейскай інтэграцыі — Мы ў партрэце Еўропы”. У занятках у рамках гэтага праекта ўдзельнічала каля двухсот вучняў з Польшчы, Беларусі, Літвы, Нямеччыны і Венгрыі.

Ідэя летняй школы ўзялася з папярэдняга праекта „Праеўрапейская адукцыя моладзі”, рэалізаванага ў нашым павеце, якога вынікам былі еўрапейскія клубы ў сярэдніх школах. Вучні наладзілі контакты з іншымі клубамі і так пай- стала задума арганізація школы, — пайфармавала Валянціна Горбач — кандынатор праекта і кіраўнік Аддзялення прамоцыі Гайнаўскага староства. — У час заняткаў па еўрапейскай культуре не чытаючы лекцыі, толькі право- дзяцьца дыскусіі ў групах. Асобы, якія вядуць заняткі, стараюцца, каб моладзь актыўна ўключалася ў працу і думала ўзвышнацыйнальных катэгорыях. У час заняткаў моладь абменьваецца вопытам і інтэгруецца. Актыўна вядзе сябе моладь з Беларусі.

У занятках прынялі ўдзел вучні з сарака еўрапейскіх клубаў. Арганізаторы запрасілі, таксама, моладзь, якая не належыць да клубаў, у тым ліку моладзь з Беларусі — з Пружан і Камянца. Рэзултат з Беларусі прыбыло каля 30 асоб.

Мы многа даведваемся пра Еўрасаюз. Падабаецца нам формула вядзення заняткаў. Мы раней хваліваліся перад выступленнямі, нас навучылі выступаць перад публікай, — расказваюць

Міхал Ганчар, Аляксандар Славінскі і Дзіма Пекун. — Спачатку цяжка было зразумець польскую мову, асабліва калі хутка гаварылі, але пасля звыкліся з ёй і пасябравалі з палякамі.

Некаторыя вучні гавораць на беларускай мове, але большасць размаўляе толькі па-руску. У Пружанскім аграрным тэхнікуме і Камянецкай гімназіі ўсе предметы выкладаюцца на рускай мове, за выключэннем дадатковых заняткаў па беларускай мове і літаратуры. Вучні з Беларусі спаткаліся з самаўрадаўцамі з Гайнаўскага павета, знаёмліся з падрыхтоўкай да дзейнасці ў рамках Еўрасаюза.

Арганізаторы не забылі запрасіць вучняў з Гайнаўкі і Белавежы. На калідоры спатыкаю Малгажату Кулік, вучаніцу Гайнаўскай белгімназіі. Гімназістка задаволеная пабыўкай у Белавежы, хваліць добрую атмасферу. Працуе яна ў групе з польскай моладдзю і паспела ўжо пасябраваць з усімі.

Мэта сустрэч у Белавежы — засвойванне ведаў пра Еўрасаюз. Моладь раз'едзеца па сваіх школах і будзе арганізація еўрапейскіх клубы, прапагандаваць ідэю еўрапейскай інтэграцыі.

Гайнаўская і беластоцкая чыноўнікі ды настаўнікі вельмі прыклікаліся, каб сарганізація моладзі ў Белавежы добры адпачынак. Пасля заняткаў запрашалі яны вучняў на экспкурсіі па Белавежскай пушчы і наваколлі, арганізація ім сустрэчы з музыкай, запрашалі на мерапрыемствы ля вогнішчаў. Моладь хваліла арганізатораў за добрую апеку.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Узбіванне пены

У час апошняй сесіі Рады горада Гайнаўкі была прынята пастанова, паводле якой старшыня Рады Яўген Сачко павінен быў выступіць да старшыні Жыллёвага кааператыва ў Гайнаўцы Уладзіміра Данілюка з патрабаваннем публічных перапросін гайнаўскіх радных на старонках мясцовага друку.

Радная Гражына Дымінская пайн-фармавала, што 28 чэрвеня ў час Агульного сходу дэлегатаў Гайнаўскага жыллёвага кааператыва яго старшыня Уладзімір Данілюк заявіў, што ў час сесіі Рады горада Гайнаўка б’юць пену — інакш, нясуць лухту, пустасловяць. Яе слова пацвердзіў намеснік бурмістра Міраслаў Мордань. Радная Дымінская прапанавала, каб старшыня Рады і бурмістр патрабавалі ад Уладзіміра Дані-

люка перапросін за публічную знявагу радных. Радныя амаль аднаголосна (адна асoba стрымалася ад галасавання) прынялі такую пастанову.

Старшыня кааператыва Уладзімір Данілюк не хацеў гаварыць на тэму апальнага выкавання. Дабавіў ён, што чакае, калі будзе напісаны пратакол пасяджэння Рады і пасля размовы са старшынёю Рады Яўгенам Сачко адкажа на ліст Гарадской рады.

Гайнаўская радныя лічачы, што за публічныя выступленні трэба несці адказнасць. Ці будуць публічныя перапросіны, ці можа справа трапіць у суд, аб чым намякалі некаторыя радныя? Малыя шанцы, каб радныя выйграі такую справу ў судзе.

(ам-3)

Дык як жа тут знайсці, калі кашалёк і так знайшоўся...

Апошні сон я запамятала вельмі дакладна. Вось я знаходжуся дзесьці не дома, але не ведаю, дзе. Пратаў мой кашалёк. І раптам я знаходжу злодзея. Гэта невялікі хлапчук, гадоў вясэмі-дзесяці. Я яго злавіла і кажу: „Ага, папаўся!” Ён узмаліўся: „Я не браў!” Але я адгарнула нагой пясок каля яго і ўбачыла, што там, схаваны ў пяску, ляжыць мой кашалёк. Злосць агарнула мяне, што гэты хлопец

мяне так ашукаў. Я паваліла яго на зямлю і наступіла нагой на яго твар. Моцна прыщінула, каб ён і не крануўся, быццам бы хацела яго забіць. Божакі, што мяне чакае?

ГАЛІНА

Галіна! Мо і чакае цябе нейкай знаходка, але вялікай радасці ад гэтага не спадзяўяйся. Перш за ўсё ты ж свой кашалёк хаця і губіла, то ўсё яго знаходзіла. Як быццам бы мела ты ў жыцці нешта знайсці, а ўсё заблыталася і ўскладнілася. Каб ты той кашалёк згубіла і не

знейшила, гэта сапраўды магло бы абазначыць добрую заходку (цешуся, што памятаеш мае парады).

У тваім сне ёсць яшчэ адзін важны, але неакрэслены для цябе элемент. Ты біла дзіця, хаця можа гэты хлапчук і быў злодзеем. Калі прысніцца, што б’еш чалавека ці жывёлу, гэта можа абазначаць нейкую страту, хваробу ці смутак. Але ж ты біла дзіця, і гэта можа дадаткова прадвяшчаць табе сямейную непрыемнасці.

АСТРОН

Вер — не вер

Дарагі Астроне! Сама не ведаю, што гэта абазначае, але цэлую апошнюю нічтожнасць снілася, што ў мяне краудуць кашалёк. Было гэта некалькі разоў і кожны раз краў хтосьці іншы. Але, уяві сабе, кожны раз гэты кашалёк неяк знаходзіўся. А я памятаю, як ты калісці пісаў, што калі нешта згубіш, дык зна- чыць, наадварот, што нешта знайдзеш.

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран. Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Kampiñoterny набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bielastok.
Teksty nie zamówionych redakcją nie zwraça. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na IV kwartał 2002 r. upływa 5 września 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Płn., Afryka — 6,60 (85,80), Ameryka Płd., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuję Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Bielastok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Bielastok, 11101154-401150015504.

НЎУКА

Эўракляничэлі.

Фота Уладзіміра СІДАРУКА

Эўрамонт

Пра эўрапейскі памер, эўрапейскі стандарт, эўрапейскую якасць мы сёняня чуем штодня. Ніхто ня скажа пра азіяцкі стандарт, нават калі гутарка ідзе пра японскія машыны або кітайскія тэрмасы.

Паказчыкам найвышэйшага дастатку стаў эўрамонт.

Слова рамонт паходзіць з французская мовы. Гэтае слова прыйшло да нас у XVIII стагодзьдзі разам з францускім, флямандзкім ды саксонскім дойлідамі і замяніла сабою ранейшыя: перарабленыне, адбудову, направу.

Эўрамонт — зусім сувежы нэзялягізм. Ён зьявіўся ў 90-я гады з расейскае рэкламы, у якой мае пыхлівае адцененне: маўляў, эўрамонт — гэта не як ТУТ, а як ТАМ.

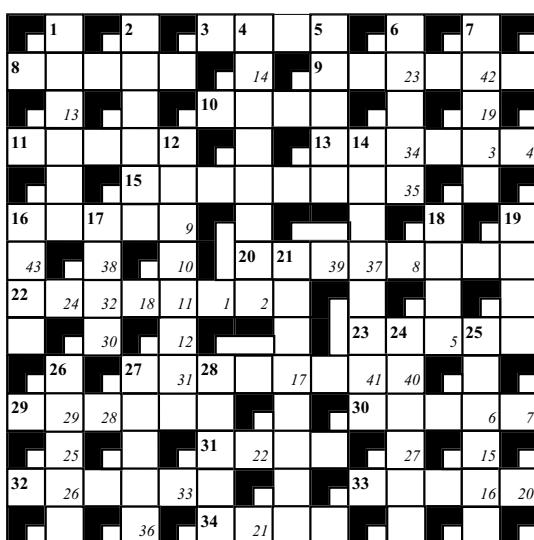
У беларускім разуменіні гэтага сло-

ва пыхлівасці няма. Эўрамонт у Беларусі — гэта толькі якасна й хутка выкананая рапарацыя пры дапамозе найноўшых заходніх матэрыялаў і тэхналёгіяў. Эўрамонт — гэта новыя вонкі й дзвіверы, столі й падлогі, бясконцы выбар фарбаў і прыладаў. А яшчэ — пераплянаваныне, калі ў стандартнай савецкай кватэры цесную кухню злучаюць з суседнім пакоем.

Калі багатыя беларусы сёняня робяць эўрамонты, устаўляюць эўравокны і эўрадзвіверы, дык паспалітым тое не па кішэні, але й яны шалююць свае буданы на шасы сітках эўравагонкай. Само памкненне быць эўрапейцамі на съведчыць пра НЕэўрапейскасць, а наядварт — пра невынішчальнае жаданыне „людзьмі звацца”. Калі гэта адбудзеца, слова эўрамонт выйдзе з ужытку. И якасны рамонт будзе звацца праста добрым рамонтом.

Сяргей ХАРЭУСКИ
(паводле часопіса „ARCHE”, 7/2000)

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. кароткачавое знаходжанне групы спартсменаў для трэніровак, 8. сярэдневяковы жыхар Ніжняга Паволжа і Падоння, падуладны кагана, 9. падоўжная нітка ў тканіне, 10. хімічны элемент н-р 24, 11. печаны выраб з тонка раскачанага цеста з начынкай, 13. навучанне, адукцыя, 15. хвароба, пры якой у поласцях цела збіраецца вада, 16. літаратурнае прозвішча Канстанціна Міцкевіча, 20. злосны жарт, 22. асабовы склад прадпрыемства, 23. камандная гульня авальным мячам, 27. камандная гульня круглым мячам, 29. фехтавальная зброя, 30. шырокое адзенне старажытных грэкаў без рукавоў, 31. расійскі чарнаморскі курорт, 32. беспазваночная жывёліна з ра-

кавінай, 33. з вялікімі вачымі, 34. алеуцкая выспа.
Вертыкальна: 1. ігральны дом, 2. свойская жывёла, 4. бабруйская рака, 5. вялікая форма эпічнай літаратуры, 6. у жніўні, 7. напр. Спленне, 12. паўнаўладны распарадчык, 14. колішні ўсходнеславянскі артыст, 16. асобнае памяшканне ў пасажырскім вагоне, 17. французскі горад паломнікай у Пірэнеях, 18. каўказскі народны пясняр, 19. персідскі рэлігійны дзеяч, заснавальнік маніхейства, 21. спецыяліст па вырабу алею, 24. сталіца Калмыкіі, 25. вінакурны завод, 26. хазарскі ўладар, 27. левы прыток Лены, 28. панская на дохлын кані едзе.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуць разыграныя кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 26 нумара
Гарызантальна: манера, Крынкі, макака, гары, Балі, каварнасьць, Ліда, Кана, пранцы, размах, кладка.
Вертыкальна: Малага, рама, Крка, Кігалі, Кафірніган, ракада, бацька, літара, навука, прах, цыкл.

Рашэнне: Ад навукі галава не баліць.
Кніжныя ўзнагароды высылаем Міхалу Байко з Беластока і Мікалаю Становічу з Навін-Вялікіх.

Куры ў лоджыі

Людзі гарадскія трymаюць у сваіх кватэрах розных жывёл. Ёсьць у іх рыбкі, чарапахі, папугаі ці каты з сабакамі. Захацеці я, толькі каб карысць ад іх была нейкая — каб дарэмна іх не карміць. Карову ці свінню ў бетоннай кватэре цяжкавата было б трymаць, хация калісі, калі найбольш перадавы вясковы люд кінуўся ў гарады, і такое, кажуць, бывала. Рашыў я развесці ў сябе курэй. Певень будзе агратурыстычна спяваць на золаку, куры будуть яечкі прыносіць, малалікі сухі гной пад кветкі закопваць буду — каб раслі лепш... I сухім хлебам ці іншымі недаедкамі не буду засмечваць асяроддзе, але экала-гічна выкарыстаю. I перастану ўсхвалявана думаць пра начынія тэлеканалы для паўнадзеніх, а спакойна пагляджу, як гэта певень робіць.

Як задумаў, так і зрабіў. Спяра вырыхтаваў ім апартамент у лоджыі. Абгарадзіе шчыльна сеткаю, каб мае птахі не паляцелі ў які рэстаран, парабіў градкі і старыя пластмасавыя місі, заміж выкідаць у сметнік, падаслаў сенам каб седаламі былі. I скрынку паставіў, і пясок з дзіцячага садка прынёс, каб граблі ў ім, быццам у нейкім эльдарада.

Ну і купіў я пеўня разам з ягоным га-рэрам — сем курачак яшчэ. Праўда — спачатку ўсё выглядала вельмі прыстойна: певень рана не шкадаваў свайго горла, куры мяне ўспеленікі віталі, калі я ім падносіў свежую ежу. Карміў я іх тым, што і сам еў, значыць, варана бульбаю. I сам я быццам напоўніўся нейкім аптымізмам, бо ж за мною сталі аглядца нават тыя стройныя

прыгажуні, якія раней не зайважалі майго існавання...

І я стаў з увагай ім прыглядзца. I зауважыў, што спяра, не толькі яны, глядзелі на мяне з нейкай вясёлай ціка-васцю, а пасля, нават старыя асавелья бабулькі, сталі глядзець на мяне з такою іскрай у вачах, якая не грэе, а дапякае. I зауважыў я яшчэ, што куры мае заміж у залатым пясочку, пачалі разграбаць маю надзею для кветак... Сталі яны нер-вавацца, усё ім цесна было, адна другую дзюбай коле. I так яны, бедненкія, абскубліся, што выглядалі амаль так са-ма, як тыя, што ў крамах ляжаць — хоць ты іх жывых у зашклёны халадзільнік кладзі. I певень страціў азарт да іх...

Зрабілася мне няўмка. Суседзі ўжо, здаецца, гатовы накінуцца на мяне, стаў я мінаць іх. Сяджу ў кватэры, быццам тыя куры ў майдані лоджыі...

— Не! Не буду я глядзець на куры-ную галечу, — рашиў я. — Дам ім во-лю, завязу іх у вёску!

Паўкідаў я сваіх бульбаедаў у кошыкі, заказаў таксі. Шафёр спачатку аг-рызаўся са мною, што не павязэ такога грузу, але я настойаў на сваім; цяпер і шафёры таксі перасталі быць такімі панамі, як калісі былі — сталі шана-ваць заказчыка. I ў аўтобусе шафёр толькі дадатковы білет кошыкам сказаў купіць, але калі б я заўпарціўся, дык павёз бы і за адзін мой.

Завёз я на аўтобусе сваіх птахаў у вя-сковую ферму. Выйшаў загадчык, лы-саваты, вусаваты.

— З настаяшчым пятухом! — уце-шыўся ён. — Спасіба!

(Ш)

ГОСЦЯ

Каля поўначы з нядзелі на панядзелак хтосьці паскрэбся ў дзвёры нашай кватэры. Першая азвалася наша сучка, якая асабліва спрасонку шчыра дае знак, каб ведалі гаспадары, хто хату пільніце. Я ўзўшлі пшёпанцы і заглянуў у дзвярное вочка. Нікога не было ві-даць. Зноўку штосьці шурнула, лёгка стукнула. Апрача мяне і Гарэшкі нікога ў хаце не было — Агата паехала на мора, і мне стала ніякавата. Тым больш, што мы з Колем Здунюком кульнулі пару кілішкаў, карыстаючыся нагодай, што не трэба перад нікім спавядца.

— Гэта да мяне, — цяўкнула Гарэшка. — Адчыніцце, Вандал, дзвёры, я ж не дастануся! — і ўскалыхнула сваім пухнатым рудым хвастом.

— Ну? — мала і здзівіўся я. — Дык чаго так позна?

— Без гадзінніка ходзяць жа ж людзі. Адчыніцце, бо зараз разбудзім увесь дом.

Я перакруніў ключ у замку. У хату ўбегла сівая кудлатая псына ў чорным ашайніку.

— Вечар добры ў вашу хату!

— Вандала ведаеш! — кіўнула на мяне Гарэшка.

— Ведаю-ю!

Праўда, гэта ж Страхапутка самога МакХолада!

Сучкі сели на канапу. Я пайшоў на кухню рыхтаваць пачастунак. З бяседы з Міколам засталіся вяндліна, пару памідораў, якія пад мянэм...

— А як там наконт бутэлькі? — за-пыталася Страхапутка. — Я, праўда, сёння піц не буду, спякотная нач...

рача пад футрам. Злякалася была — ся-род ночы столькі віскі! Людзі, словам, преч падурэлі. Па Ліпавай вуліцы бандытаў паліцыя гнала, а народу сабра-лася! Ледзь жыцця не страціла я-я...

— А дзе твой, Страхапутка, гаспадар? Згубіўся? Мабыць, спалохаўся тых бандытаў? Бачыш, мой сядзіць, налізаўшыся з Міколам... Міколу ведаеш?

— Здунюка? Ага. Ён на нашу вуліцу прыходзіць да пані Ядвісі, ведаеш, да тae, што ў яе той паскудны Бобік, ня-мытая морда...

— Ты што? — абурыўся я. — А я та-бе піва наліваю... У Міколы... нямытая морда?!

— А „пес му мордэ лізал” — хто так казаў, як не твой Мікола? — з да-корам паглядзела ў мае вочы сваімі каштанавымі лупатымі вачыскамі Гарэшка. — Самі, вось, налізліся...

Страхапутка хутка ўмяла скрылікі кракаўскае сухое каўбасы, запіла півам.

— Іхны, мужчынскі, слоўнік не такі багаты, — зауважыла Гарэшка, падсоў-ваючы госці на канапе талерачку з ружовай паляндзіцай. — Нават у параў-нанні з агульналюдскім. „Псякэрў, што за жыццё!” Той Мікола плакаў над „са-бачым жыццём” пенсіянерам. А ці дбае ён пра свайго Тузіка? Не гаворачы пра Маньку? I яшчэ па чужых бабах бегае.

— Што ж, сабакі тыя мужыкі, так ці не? — уступчыва ўключыўся і я. I мне было лысавата пра ту Ядвісю, якую ведалі ўсе. I сабакі, і чалавекі...

— А вы такі, Вандал, такі хароши!

— Гарэшка ўсміхнулася да мяне ўпэц-канай мянэм пысай. — От, бачыш, мая ты сяброўка, і сам наліжацца, і мне не пашкадуе... Добры ён хлопец.

Я ў поўным шчасці абняў сваіх пат-латых субяседніц і прытуліў да грудзей.

Вандал Арлянскі